

Univerza v Ljubljani
Pravna fakulteta

ODVETNIKOVE ETIČNE DOLŽNOSTI DO SODIŠČA

(magistrsko diplomsko delo)

Avtor: Armin Kanalec

Mentor: doc. dr. Aleš Novak

Ljubljana, oktober 2020

POVZETEK

Odvetnikove etične dolžnosti do sodišča

Odvetništvo ne služi samo zasebnim interesom v družbi, ampak mora kot del pravosodja izpolnjevati tudi splošne družbene interese. Pomemben del odvetnikovega življenja in dela so tudi pravila odvetniške poklicne etike, ki so zajeta v Kodeksu odvetniške poklicne etike. Etične norme odvetnika pri njegovem ravnanju v neki meri omejujejo, saj ga silijo v razmislek ne le o tem, kaj lahko stori, ampak tudi o tem, kaj bi bilo pošteno storiti.

Odvetnik pri svojem delu vstopa v različna razmerja, iz vsakega pa izvirajo etične dolžnosti, ki jim je odvetnik zavezan. Poleg etičnih dolžnosti do stranke so pomembne tudi odvetnikove dolžnosti do stanovskih kolegov, nasprotnih strank in celotne družbe ter prava. Posebno mesto ima odnos med odvetnikom in sodiščem in temu magistrsko diplomsko delo posveča največ pozornosti. Znotraj tega odnosa se zastavljata zlasti vprašanji odvetnikove svobode izražanja in zlorabe procesnih pravic. Odvetnik mora v komunikaciji s sodiščem in o njem vedno biti spoštljiv, obstajajo pa nekatere razlike pri tem, ali gre za odvetnikovo izražanje v pisnih vlogah, sodni dvorani ali v javnosti. Pri vprašanju zlorabe procesnih pravic moramo predvsem razrešiti dilemo, kdaj uporaba prava postane njegova zloraba, četudi odvetnik zasleduje korist svoje stranke. Pri vrednotenju različnih odvetnikovih ravnanj moramo biti pozorni, da nanje ne gledamo zgolj iz enega zornega kota, ampak da upoštevamo vsa razmerja, v katerih je odvetnik udeležen, in vse etične dolžnosti, ki iz teh razmerij izvirajo.

Ključne besede: odvetništvo, odvetniška etika, kodeks odvetniške poklicne etike, etične dolžnosti odvetnika, svoboda izražanja, zloraba procesnih pravic, pravosodje, etika

ABSTRACT

Attorneys' Ethical Duties towards the Court

Advocacy not only serves private interests of the society, but, as part of the judicial system, also protects general societal interests. An important element of attorneys' life and work are rules of attorneys' professional ethics, encompassed in the Attorneys' Code of Conduct. Ethical norms limit attorneys' actions to some extent, as they force them not only to think about what to do, but also about what would be fair to do.

In their work, attorneys enter different relationships that impose ethical duties to which attorneys are subject. In addition to ethical duties towards the client, attorneys' duties to their colleagues, the opposing parties and the entire society and the law are also important. A special importance is attributed to the relationship between attorneys and the court, which is also the focus of this master's thesis. Within this relationship, questions regarding the attorneys' freedom of speech and the abuse of procedural rights arise. When communicating with or about the court, attorneys must always be respectful; however, there are certain differences in their expression if the communication takes form of written application, is established in the courtroom or is public. When it comes to the abuse of procedural rights, we have to address the question when the use of the law turns into its abuse even if attorneys work for the benefit of their client. When evaluating attorneys' actions, we have to be attentive not to address them only from one perspective, but to consider all relationships the attorneys are involved in and all ethical duties that stem from these relationships.

Keywords: advocacy, attorneys' ethics, Attorneys' Code of Conduct, ethical duties of attorneys, freedom of speech, abuse of procedural rights, judicial system, ethics

KAZALO

1. UVOD	5
2. ODVETNIŠTVO IN ODVETNIŠKA POKLICNA ETIKA.....	6
2.1. Splošno o odvetništvu in odvetniški poklicni etiki	6
2.2. Etične dolžnosti odvetnika	13
2.2.1. Odvetnikove etične dolžnosti do stranke.....	13
2.2.2. Odvetnikove etične dolžnosti do tretjih oseb	16
2.2.2.1. Etične dolžnosti do stanovskih kolegov.....	16
2.2.2.2. Etične dolžnosti do nasprotne stranke.....	19
2.2.2.3. Etične dolžnosti do drugih udeležencev v postopku	20
2.2.2.4. Etične dolžnosti do družbe	21
2.2.3. Odvetnikove etične dolžnosti do prava.....	22
3. ODNOS MED ODVETNIKOM IN SODIŠČEM.....	23
3.1. Svoboda izražanja odvetnika	24
3.1.1. Izražanje odvetnika v pisnih vlogah.....	27
3.1.2. Izražanje v sodni dvorani	29
3.1.3. Komentiranje sodstva v javnosti	36
4. ZLORABA PROCESNIH PRAVIC	37
5. SKLEP	41
6. VIRI IN LITERATURA	43
6.1. Literatura	43
6.2. Pravni predpisi.....	45
6.3. Sodna praksa	45
6.3.1. Sodna praksa Ustavnega sodišča.....	45
6.3.2. Sodna praksa rednih sodišč	46
6.3.3. Sodna praksa ESČP	46
6.4. Spletni viri.....	46
6.5. Drugi viri	47

1. UVOD

Ko govorimo o odvetništvu, se je treba zavedati njegove nenadomestljive družbene vloge, ki jo ima kot del pravosodja, še zlasti v okviru izvrševanja sodne oblasti. Kljub temu da je osnovna naloga odvetnika zastopanje strank, pa to ni njegova edina naloga, prav tako njegovo razmerje s stranko ni edino relevantno razmerje, v katerega odvetnik vstopa. Odvetnik mora dobršen del pozornosti nameniti tudi seznanjanju z etičnimi zahtevami odvetniškega poklica in prizadevanju, da uveljavljenim etičnim pravilom tudi sledi. Prav sledenje določbam Kodeksa odvetniške poklicne etike je lahko odvetniku v veliko pomoč pri razreševanju etičnih dilem, s katerimi se srečuje pri opravljanju tega plemenitega poklica.

Poleg etičnih dolžnosti do stranke, ki so opisane v Kodeksu odvetniške poklicne etike (KOPE), izhajajo odvetnikove etične dolžnosti tudi iz razmerij do tretjih oseb, prava in sodišča, zato na posamezno odvetnikovo ravnanje ne moremo gledati zgolj iz enega zornega kota, ampak moramo upoštevati vsa omenjena razmerja. KOPE med drugim določa, da odvetnik s svojim delom pomaga sodiščem¹ in varuje njihov ugled.² Iz tega izhaja, da tudi odvetniška stroka spoznava, da korist stranke ni edino merilo, po katerem se vrednotijo odvetnikova ravnanja. Odnos med odvetnikom in sodiščem mora zmeraj ostajati spoštljiv, kar neizbežno pomeni, da mora odvetnik pri komunikaciji s sodiščem vedno ohranjati spodobnost. Tudi v javnosti se mora odvetnik o sodiščih in sodstvu izražati tako, da ne omaje avtoritete sodišč in zaupanja javnosti v sodstvo. Posebej pomembno je tudi vrednotenje odvetnikovih ravnanj, ki bi jih lahko opredelili kot zlorabo pravic in odgovor na vprašanje, ali je takšna ravnanja mogoče opravičiti z zasledovanjem koristi odvetnikove stranke.

Cilj magistrskega diplomskega dela je opozarjanje na nujnost spoštovanja pravil odvetniške poklicne etike s poudarkom na tistih določbah KOPE, ki zadevajo odvetnikove dolžnosti do sodišča. Kljub osredotočenosti na odnos med odvetnikom in sodiščem pa skušam pri vrednotenju različnih praktičnih primerov in teoretičnih izhodišč upoštevati tudi vse druge etične dolžnosti, ki jim je odvetnik zavezan, še zlasti tiste, ki izvirajo iz razmerja med odvetnikom in njegovo stranko. V delu se trudim argumentirano zavrniti stališča, ki branijo etično sporna ravnanja odvetnikov, zlasti pa želim poudariti, da sledenje uveljavljenim etičnim standardom ni ovira pri požrtvovalnem zastopanju stranke, ampak je pomembna opora odvetniku pri premagovanju etičnih dilem in pri soočanju z njegovo lastno vestjo. Tako skušam pokazati, da odvetnikovo dosledno upoštevanje poklicne etike ne škodi nikomur, prinese pa mnoge koristi družbi, sodstvu in tudi odvetništvu.

¹ 1. odstavek 20. člena KOPE.

² 1. odstavek 18. člena KOPE.

2. ODVETNIŠTVO IN ODVETNIŠKA POKLICNA ETIKA

2.1. Splošno o odvetništvu in odvetniški poklicni etiki

Izhodišče za razumevanje družbene vloge in položaja odvetništva daje že Ustava Republike Slovenije (URS), ki v prvem odstavku 137. člena določa: *»Odvetništvo je kot del pravosodja samostojna in neodvisna služba, ki jo ureja zakon.«*³ Temeljni zakon, ki po pooblastilu URS ureja odvetništvo, je Zakon o odvetništvu (ZOdv). Z zakonskim urejanjem se natančneje določajo naloge, ki jih odvetniki opravljajo v okviru odvetniškega poklica, in urejajo bistvena vprašanja za doseg ustavnega cilja, to je, da se zagotovi opravljanje odvetništva kot samostojne in neodvisne službe, ki je del pravosodja.⁴

*»Po presoji Ustavnega sodišča je treba neodvisnost razumeti v funkcionalnem smislu, samostojnost pa v organizacijskem smislu.«*⁵ Obe načeli veljata za posamezne odvetnike in tudi za njihovo stanovsko združenje. Pri neodvisnosti je večji poudarek na posameznih odvetnikih, pri samostojnosti pa na njihovi stanovski organiziranosti.⁶ Samostojnost gre razumeti v organizacijskem smislu. Nanaša se na *»samostojnost odvetniškega poklica kot takega, in sicer v razmerju do organov državne oblasti.«*⁷ Vsebinsko se samostojnost odvetništva nanaša na urejanje položaja odvetnikov in njihove stanovske organizacije. Zakonodajalec mora urediti tudi ta področja, vendar je pomembno, da pri tem ni preveč izčrpen in da nekatera vprašanja prepusti avtonomnemu urejanju znotraj odvetniškega poklica.⁸ Funkcionalna neodvisnost se nanaša predvsem na neodvisnost odvetnika pri odvetniškem delu (pravno svetovanje, zastopanje strank itd.). Neodvisnost odvetnikov ni njihova posebna pravica, ampak ustavna zahteva, ki je določena v korist ustavne vloge odvetništva in v korist njihovih strank.⁹ *»Neodvisnost odvetnika tako pomeni, da je treba zagotavljati, da lahko odvetniki svojo službo v konkretnih primerih opravljajo brez kakršnihkoli neposrednih zunanjih vplivov, pritiskov, groženj, motenj ali neprimernih spodbud.«*¹⁰ Ko govorimo o varstvu pravic strank v sodnih in drugih postopkih, odvetniki opozarjajo, da brez neodvisnega odvetništva uresničevanje pravice do sodnega varstva in varstvo pravic strank nista mogoča.¹¹

³ Ustava Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121,140,143, 47/13 – UZ148, 47/13 – UZ90,97,99 in 75/16 – UZ70a).

⁴ A. Teršek, Ustavnopravna izhodišča odvetništva, Odvetnik, št. 37, 2007, str. 4.

⁵ Odločba US U-II-1/09 z dne 5. 5. 2009.

⁶ Prav tam.

⁷ Prav tam.

⁸ Prav tam.

⁹ Prav tam.

¹⁰ Prav tam.

¹¹ O tem predsednik OZS Roman Završek na posvetu o vlogi odvetništva v Republiki Sloveniji. Vir: Državni svet – Vloga odvetništva v Republiki Sloveniji (SKLEP). Z njim se strinjata tudi Petrič, ki zapiše: *»Odločilna pospeševalna podstat za uresničitev idealne odvetniške države je nedvomno odvetniška avtonomija,«* (vir: E. Petrič, Pogled ustavnega sodnika na odvetništvo, Odvetnik, št. 54, 2011, str. 4.) in Čeperin, ki zapiše: *»Ni mogoče opravljati*

V splošnem lahko odvetništvo opredelimo kot »zbir (vsaj določljivih) odvetniških dejavnosti, za katere veljajo pogoji, ki jih mora posameznik izpolnjevati, da bi lahko opravljal odvetniški poklic«. ¹² Če nas zanima funkcija odvetništva, pa lahko navedemo, da je to »služba, namenjena uveljavljanju in zaščiti pravic fizičnih in pravnih oseb ter njihovih pravnih interesov in pravnega položaja«. ¹³ Odvetnik mora posamezniku pomagati, prepoznati njegove pravice in mu omogočiti, da te pravice uresniči. ¹⁴ Kot pravni strokovnjak tako ublaži »primanjkljaj tistih, ki prava niso tako vešč, da se kljub temu zavarujejo njihove pravice«. ¹⁵

Odvetniki naj bi bili skrbni varuhi človekovih pravic. Cilj vsakega odvetnika mora biti varovanje človeka, njegovega dostojanstva in njegovih temeljnih človekovih in ustavnih pravic. ¹⁶ Posebej pomembna je vloga odvetnika v okviru izvrševanja sodne oblasti. Osnovna naloga odvetnika je zastopanje strank pred sodišči in drugimi državnimi organi. Pravica do pravne pomoči zagovornika je določena »kot temeljna ustavna pravica vsakogar, ki mu je vzeta prostost (tretji odstavek 19. člena URS) ali ki je obdolžen kaznivega dejanja (druga alineja 29. člena URS)«. ¹⁷ Odvetnik nudi pomoč svojim strankam v sodnih in drugih postopkih, še posebej pa je njegova vloga izražena, ko nastopa kot zagovornik v kazenskem postopku. ¹⁸ Pravica do obrambe z zagovornikom je po URS razglašena za eno izmed temeljnih ustavnih pravic, strokovna pomoč zagovornika pa za eno od jamstev, ki jih URS daje obdolžencu zato, da se mu zagotovi varstvo drugih ustavnih pravic, predvsem pa pošteno sojenje nepristranskih sodišč. ¹⁹ Poštenost postopka obdolžencu zagotavljajo splošna ustavna procesna jamstva ²⁰ in posebna jamstva iz 29. člena URS. »Med slednjimi sta posebej zagotovljeni pravica do zagovornika v kazenskem postopku in do primerne obrambe pred obtožbo,« ²¹ ki se uresničujeta prav s pomočjo odvetnika. Z ozirom na to posebno vlogo odvetništva ne preseneča, da URS v 137. členu »govori o odvetniški službi kot o delu pravosodja«. ²²

odvetniškega poklica, če odvetnik ni niti institucionalno niti dejansko svoboden in neodvisen.« (Vir: P. Čeferin, *Odvetnik in etika, Podjetje in delo*, (2007) 6-7, str. 1573-1581.

¹² V. Rijavec, *Pojem odvetništva v novi perspektivi*, *Odvetnik*, št. 84, 2018, str. 17.

¹³ Prav tam.

¹⁴ E. Petrič, *Pogled ustavnega sodnika na odvetništvo*, *Odvetnik*, št. 54, 2011, str. 4.

¹⁵ V. Rijavec, *Pojem odvetništva v novi perspektivi*, *Odvetnik*, št. 84, 2018, str. 17.

¹⁶ E. Petrič, *Pogled ustavnega sodnika na odvetništvo*, *Odvetnik*, št. 54, 2011, str. 4.

¹⁷ Odločba US U-I-371/98 z dne 24. 5. 2001.

¹⁸ Odločba US U-I-115/14, UP-218/14 z dne 21. 1. 2016.

¹⁹ Odločba US Up-143/97 z dne 21. 5. 1997.

²⁰ 22., 23., in 25. člen URS.

²¹ Odločba US U-I-115/14, UP-218/14 z dne 21. 1. 2016.

²² Prav tam.

Vloga odvetnikov v sodnih postopkih pa ne koristi samo strankam. Prek judikatov sodišč se namreč razkriva argumentativna moč prava. Pri oblikovanju sodne prakse imajo pomembno vlogo teoretično podkovani in razmišljujoči odvetniki, ki prek svojih vlog in nastopov pred sodišči tem nudijo argumente o konkretni (ustavno)pravni temi.²³ S tem odvetniki prispevajo nujen in nenadomestljiv delež h kakovostnejšemu sojenju in razvoju prava prek sodne prakse, k razbremenitvi sodišč, k pospešitvi postopkov in k zmanjšanju sodnih zaostankov.²⁴

Čeprav odvetništvo ni gospodarska dejavnost v pravem pomenu besede, ga je po mnenju Ustavnega sodišča Republike Slovenije (US RS)²⁵ mogoče šteti za dejavnost, katere izvajanje varuje 74. člen URS,²⁶ saj se *»odvetništvo opravlja odplačno in s pridobitnim namenom v konkurenci z drugimi odvetniki ali gospodarskimi subjekti«*.²⁷ Na podlagi 2. odstavka 74. člena URS lahko zakonodajalec pravico do svobodne gospodarske pobude sicer omeji, če to zahteva javna korist. Glede na ustavnosodno prakso pa je razvidno, da zakonodajalca pri tem omejevanju veže splošno načelo sorazmernosti, ki zakonodajalcu nalaga, da pri uzakonitvi omejitve izbere tak ukrep, *»ki bo zagotovil učinkovito varstvo javne koristi in hkrati kar najmanj posegel v ustavno pravico«*.²⁸ Ko govorimo o odvetništvu kot gospodarski dejavnosti, moramo ločiti položaj, ko odvetniki delujejo na trgu in prosto iščejo stranke, od položaja, ko delujejo v okviru zastopanja po uradni dolžnosti v kazenskih postopkih in v okviru zagotavljanja brezplačne pravne pomoči. V primeru delovanja na trgu gre za opravljanje gospodarske dejavnosti, zato se omejitve na tem področju presojujejo v okviru 74. člena URS. Na drugi strani pa po mnenju US RS v primerih obvezne obrambe in brezplačne pravne pomoči ne gre za gospodarsko dejavnost, ampak za *»opravljanje nalog, ki iz URS izhajajo kot pozitivne obveznosti države in ki jih država tudi v celoti financira«*,²⁹ zato v tem delu določanje cen odvetniških storitev ni v neskladju s prvim odstavkom 74. člena URS.³⁰

*»Odvetništvo je služba, ki po svoji funkciji ne služi samo legitimnim zasebnim interesom v družbi, ampak mora istočasno izpolnjevati tudi splošne družbene interese, ki so zlasti v tem, da je Slovenija pravna država.«*³¹ Če imamo pred očmi poseben pomen odvetništva v družbi, potem lahko razumemo, zakaj ZOdv določa posebne pogoje, ki jih mora izpolnjevati oseba, da lahko opravlja odvetniško dejavnost.

²³ E. Petrič, Pogled ustavnega sodnika na odvetništvo, Odvetnik, št. 54, 2011, str. 4.

²⁴ Odločba US U-I-319/00 z dne 11. 9. 2003.

²⁵ Odločba US U-I-212/03 z dne 24. 11. 2005.

²⁶ Prvi odstavek 74. člena URS: *»Gospodarska pobuda je svobodna.«*

²⁷ Odločba US, U-I-212/03 z dne 24. 11. 2005.

²⁸ Prav tam.

²⁹ Odločba US U-II-1/09 z dne 5. 5. 2009.

³⁰ Prav tam.

³¹ Prav tam, tč. 20.

ZOdv pri postavljanju pogojev ne ostaja zgolj na ravni formalne strokovnosti, ampak posega tudi v polje etičnega. Med drugim določa, da je odvetnik lahko le, kdor *»je vreden zaupanja za opravljanje odvetniškega poklica«*.³² Kdo takega zaupanja ni vreden, nam pove 27. člen ZOdv.³³ Vrednote, ki jim mora odvetnik slediti, lahko razberemo tudi iz odvetniške prisege,³⁴ ki jo določa 32. člen ZOdv. Tudi pri opravljanju odvetnikovih nalog se ZOdv ne zadovolji zgolj s strokovnostjo, temveč zahteva višji standard obnašanja pri opravljanju odvetniške dejavnosti,³⁵ saj določa, da je odvetnik pri zastopanju stranke *»dolžan ravnati vestno, pošteno, skrbno ter po načelih odvetniške poklicne etike«*.³⁶

Zaupanja vreden odvetnik se torej ne sme zadovoljiti že s spoštovanjem ZOdv, ampak mora slediti tudi etičnim načelom in pravilom, ki jih vsebuje KOPE.³⁷ Etične norme se uresničujejo s primernim ravnanjem odvetnikov pri njihovem vsakdanjem poklicnem delu. So pa te norme tako zahtevne, da sežejo celo v zasebno življenje odvetnika in prepovedujejo tudi vsakršna nepoklicna ravnanja, ki bi lahko škodila ugledu odvetništva.³⁸ Odvetniška poklicna etika se stalno izpopolnjuje, zato so odvetniki poklicani, da pri *»svojem poklicnem delu tvorno spremljajo etična vprašanja, ki jih prinaša dnevna praksa«*,³⁹ in v svoje delo *»vnašajo vedno nove in bolj popolne etične prvine«*.⁴⁰

Ko nadalje govorimo o odvetniški etiki, moramo izhajati iz predpostavke, da odvetniško delo ni poklic, marveč poslanstvo. Odtvetnik bi moral biti nekdo, ki pomaga oziroma omogoča, da se doseže pravica in uresniči pravičnost.⁴¹ Ugotovimo lahko, da mora vsak odvetnik pri svojem ravnanju *»izbirati in izbrati ne samo med dovoljenim in prepovedanim, ampak tudi med spodobnim in nespodobnim«*,⁴² saj sta etičnost in dovoljenost dva različna pojma. Uresničevanje pravičnosti predstavlja ideal odvetniškega

³² 7. točka prvega odstavka 25. člena ZOdv.

³³ *»Ni vreden zaupanja za opravljanje odvetniškega poklica, kdor je bil obsojen za kaznivo dejanje, zaradi katerega je moralno nevreden za opravljanje odvetniškega poklica, ali kdor se obnaša tako, da je mogoče na podlagi njegovega ravnanja utemeljeno sklepati, da ne bo pošteno in vestno opravljal odvetniškega poklica.«* V citirani dikciji prvega odstavka 27. člena ZOdv lahko jasno prepoznamo prvine etike vrlin.

³⁴ *»Prisegam, da bom spoštoval pravni red Republike Slovenije in odvetniški poklic opravljal vestno, pošteno in dostojanstveno.«*

³⁵ Odločba US U-I-371/98 z dne 24. 5. 2001 in Odločba US U-II-1/09 z dne 5. 5. 2009.

³⁶ 2. odstavek 11. člena ZOdv.

³⁷ M. Pavliha, Kdo je vreden zaupanja za opravljanje odvetniškega poklica, Podjetje in delo, št. 6-7/2013, str. 1104.

³⁸ K. Plauštajner, Etični izzivi slovenskemu odvetništvu, Pravna praksa, št. 12, 1998, str. I-VIII in B. J. Turk, Odvetniška etika na hudi preizkušnji, Pravna praksa, št. 3, 2019, str. 18-19.

³⁹ Drugi odstavek 2. člena KOPE.

⁴⁰ Prav tam.

⁴¹ J. Kranjc, Kaj je etika in kdo jo potrebuje?, Odvetnik, (2016) 77, str. 15.

⁴² N. Betetto, Odvetnik, pravo in družba, Odvetnik, št. 85, 2018, str. 24. Podobno tudi Kranjc, ki zapiše: *»Kateri so torej bistveni atributi dobrega odvetnika ali pravnika kot svečenika prava? Prvo je vsekakor, da ima jasne predstave o tem, kaj je (strokovno) prav (kar je v zmedu naše zakonodaje pogosto težko). Ob tem se ne sme zadovoljiti samo s pravno pravilnostjo, saj vemo, da ni vse, kar je dovoljeno, tudi pošteno.«* V: J. Kranjc, Kaj je etika in kdo jo potrebuje?, Odvetnik, (2016) 77, str. 15.

dela. Drugi mogoč pogled na odvetništvo pa je, da odvetnik opravlja svoje delo le zato, da se z delom preživi.⁴³ V praksi gre bržkone za iskanje ravnovesja med obema omenjenima skrajnostma.

Temeljne vrednote, na katerih naj bi slonelo odvetniško delo, so naslednje: etika odličnosti, poštenost in zmožnost reči ne, spoštovanje pravnega reda, spoštovanje dela kolegov, zavezanost k odgovornosti in zavezanost k ustrezni porazdelitvi pravnih storitev. Skupni imenovalec navedenih vrednot je dostojanstvo odvetniškega poklica.⁴⁴

Kljub temu da pri razmisleku o razmerjih, v katera vstopajo odvetniki pri svojem delu, najprej pomislimo na razmerje med odvetnikom in stranko, pa to ni edini pomemben odnos. Na to kaže že 137. člen URS, ki v prvem odstavku odvetništvo opredeljuje kot del pravosodja.⁴⁵ Tudi KOPE je naravnano v to smer, saj v 18. členu določa, da mora odvetnik pri svojem delu varovati ugled sodišč in oblastvenih organov.⁴⁶ Ugotovimo torej, da odvetnik pri svojem delu ne sme imeti pred očmi samo svoje stranke, ampak se mora pri svojem delu ozirati tudi na moralne razsežnosti svojih ravnanj in na posledice, ki jih utegnejo ta ravnanja pustiti na drugih.⁴⁷

Čeprav je med odvetniki razmeroma popularno stališče, da mora odvetnik za interese svoje stranke narediti vse, kar je v okviru zakona,⁴⁸ »je treba nujno dodati: in v skladu z etičnim kodeksom«. ⁴⁹ Pri zastopanju strank je odvetnik dolžan ravnati strokovno in odločno, vendar ne sme storiti ničesar, kar bi bilo v nasprotju z njegovo lastno vestjo. Tudi ko nastopa kot zagovornik v kazenskem postopku, mora ohraniti svoje osebno in poklicno dostojanstvo, njegovo nastopanje pred sodišči in tudi pri pogovoru s stranko pa ne sme preiti v nastopaštvo.⁵⁰ »Braniti ne pomeni zmagati za vsako ceno, ampak skušati doseči v zakonskih okvirih pravično sodbo.«⁵¹ Z zatekanjem k spornim procesnim ravnanjem (zloraba

⁴³ A. Razdrih, Odvetniška etika, Odvetnik, (2009) 45, str. 7.

⁴⁴ J. Kranjc, Kaj je etika in kdo jo potrebuje?, Odvetnik, (2016) 77, str. 15 in Terrell, T. P., in Wildman, J. H., Rethinking professionalism, Emory Law Journal, št. 41 (1992), str. 424-432.

⁴⁵ N. Betetto, Odvetnik, pravo in družba, Odvetnik, št. 85, 2018, str. 24.

⁴⁶ Prvi odstavek 18. člena KOPE: »Odvetnik naj pri svojem odvetniškem delu varuje ugled sodišč in oblastvenih organov. Njegova dolžnost je krepiti zaupanje javnosti v njihovo delo.«

⁴⁷ N. Betetto, Odvetnik, pravo in družba, Odvetnik, št. 85, 2018, str. 24. Kranjc glede tega zapiše, da odvetnik »željam stranke sledi, kolikor je to združljivo z njegovo strokovno in intelektualno poštenostjo«. J. Kranjc, Kaj je etika in kdo jo potrebuje?, Odvetnik, (2016) 77, str. 15.

⁴⁸ Odvetnik P. Čeferin zapiše: »Zagovornikova naloga je samo ena. Da poskuša z zakonitimi sredstvi doseči vse, kar je klientu v korist.« Vir: P. Čeferin, Odvetnik in etika, Podjetje in delo, (2007) 6-7, str. 1573-1581.

⁴⁹ A. Razdrih, Odvetniška etika, Odvetnik, (2009) 45, str. 7. Tako določata tudi drugi odstavek 11. člena ZOdv: »Pri zastopanju stranke je odvetnik dolžan ravnati vestno, pošteno, skrbno ter po načelih odvetniške poklicne etike,« in tretji odstavek 43. člena KOPE: »Toda zvestobi do stranke odvetnik ne sme podrediti svojega osebnega in poklicnega poštenja.«

⁵⁰ K. Plauštajner, Odvetništvo in etika, Podjetje in delo, št. 5-6, 1995, str. 862-869.

⁵¹ Prav tam, str. 862-869.

procesnih pravic, zavlačevanje ipd.) trpi čast odvetniškega poklica, poleg tega se zmanjšuje priljubljenost odvetniškega ceha v javnosti.⁵² Vidimo torej, da odvetnik v skrbi za stranko ne sme zanemariti dolžnosti, ki jih ima do drugih deležnikov v postopkih, predvsem do sodišča. Vendar to ne pomeni, da lahko dolžnosti do stranke zanemarija. Odvetnik namreč »ne sme dopustiti, da bi bila zaradi (pričakovane) reakcije politike, javnosti ali kapitala obramba pravic njegovega klienta šibkejša«. ⁵³

Dosledno spoštovanje etičnih normativov pa ni samo lepa navada, ampak ima tudi neposredne pozitivne učinke na odvetnike in odvetništvo kot celoto. Strogo sledenje KOPE bi onemogočilo pavšalne, neargumentirane in pogosto stereotipne kritike, ki letijo na odvetništvo.⁵⁴ V skrbi za etično ravnanje je treba ponotranjiti temeljna etična načela in določila KOPE, kritično presoditi lastne in tuje odločitve ter si dosledno prizadevati za etično nesporno ravnanje.⁵⁵

Odvetniška zbornica Slovenije (OZS) skrbi za etično ravnanje odvetnikov s sprejetim KOPE, ustanovila je komisijo za etična vprašanja in tudi z izobraževanjem mladih odvetnikov (eden izmed pogojev za opravljanje odvetniškega poklica je tudi opravljen preizkus iz poznavanja KOPE in zakonov, ki urejajo odvetništvo in odvetniške tarife).⁵⁶ Presojo, ali je nekdo ravnal skladno s pravili KOPE ali ne, opravlja Komisija za etična vprašanja pri OZS.⁵⁷

Izrazito pomemben je odziv na nespodobno obnašanje. Zdrava družba razne nespodobnosti potisne na rob, povsem drugače pa je, če jih z molkom ali celo z glasnim odobravanjem nagradimo in jim damo spodbudo, saj jih s tem normaliziramo in postavimo za standard obnašanja.⁵⁸ OZS je dolžna skrbeti za stalno spremljanje etičnih vprašanj odvetništva, za sprejem novih etičnih načel in za spodbujanje etičnega obnašanja odvetnikov pri delu in v zasebnem življenju. Ko spodbujanje ne doseže želenega cilja, mora slediti ustrezno ostra sankcija, ki je izključno v pristojnosti OZS.⁵⁹ OZS ne sme biti zagovornica vseh etičnih zdrsov, ampak »pravičen sodnik, ki je sposoben ločiti bolno tkivo od zdravega«. ⁶⁰ V skrbi za ugled odvetništva v širši družbi so potrebne pravične kazni za odvetnike, ki ravnajo v nasprotju s KOPE. Tudi če s kršitvijo nekega etičnega načela ni izpolnjen dejanski stan

⁵² B. J. Turk, Odvetniška etika na hudi preizkušnji, Pravna praksa, št. 3, 2019, str. 18–19.

⁵³ P. Čeferin, Odvetnik in etika, Podjetje in delo, (2007) 6-7, str. 1573-1581.

⁵⁴ K. Lavš Mejač, Zmorem več, kot smem – med ukazom in vestjo, Odvetnik, št. 60, 2013, str. 5.

⁵⁵ J. Kranjc, Kaj je etika in kdo jo potrebuje?, Odvetnik, (2016) 77, str. 15.

⁵⁶ P. Maček, Odvetniki in etika, Pravna praksa, št. 10, 2017, str. 32-33.

⁵⁷ Postopek pred Komisijo za etična vprašanja ureja Pravilnik o delovanju Komisije za etična vprašanja, ki ga je sprejel upravni odbor OZS na seji dne 15. 11. 2011.

⁵⁸ N. Betetto, Odvetnik, pravo in družba, Odvetnik, št. 85, 2018, str. 24.

⁵⁹ K. Plauštajner, Etični izzivi slovenskemu odvetništvu, Pravna praksa, št. 12, 1998, str. I-VIII.

⁶⁰ L. Varanelli, Odvetnikova etika pod drobnogledom, Odvetnik, (2013) 63, str. 3-4.

disciplinske kršitve (in večinoma ni), to ne pomeni, da moramo biti do takega ravnanja kakorkoli strpni.⁶¹

Avtonomija odvetništva ne pomeni omogočanja samovolje, ampak predvsem zahtevo po odgovornem delovanju odvetnikov pri njihovem individualnem delu in tudi po odgovornem delovanju OZS, ki mora pokazati, da je sposobna ohraniti notranjo discipliniranost članov in zunanjo discipliniranost odvetniške organizacije same.⁶² Če se nepravilnosti na področju odvetniške etike ne sankcionirajo, obstaja nevarnost, da bo odvetniška organizacija postala zaprti ceh, ki ne bo sposoben sprejemati kritike. To pa lahko vodi v družbeno odtujitev odvetništva.⁶³ Sankcioniranje etičnih prestopkov je popolnoma v rokah OZS in prav tu je lahko moč OZS, saj sama določa, kaj je etično in kaj ne, in tako ločuje dovoljeno od nedovoljenega. Dejstvo popolne avtonomije OZS na področju sankcioniranja pa prinaša veliko odgovornost do strank in družbe,⁶⁴ zato tu ne sme prihajati do lažne solidarnosti med odvetniki, ampak kvečjemu do razmisleka o zaostritvi disciplinske odgovornosti.⁶⁵

Kot navedeno, je dolžnost sankcioniranja neetičnih ravnanj posameznih odvetnikov na plečih OZS, ki mora, ko je treba, dosledno posegati po sankcijah, ki jih predvidevajo avtonomna pravila odvetniške stroke. Poleg tega pa menim, da bi se dalo veliko doseči tudi z družbenimi moralnimi sankcijami (preziranje, kritika, bojkot in podobno),⁶⁶ ki bi se lahko vršile neformalno med odvetniki, v določeni meri tudi daleč od oči javnosti. V idealnem svetu bi sicer lahko pričakovali, da bi vsi člani družbe izrekli ustrezne moralne sankcije zoper odvetnike, ki se poslužujejo neetičnih ravnanj, in jih s tem marginalizirali. A pričakovati takšne družbene reakcije je utopično, saj je razumljivo, da ima vsaka (potencialna) stranka najprej pred očmi ugoden izid v lastni zadevi. Ne glede na to (ali prav zato) moramo vztrajati pri prej omenjenem odzivu tako OZS kot tudi posameznih odvetnikov.

Četudi je zgornjih nekaj odstavkov morda dalo vtis o poklicni etiki kot oviri za odvetnike, pa menim, da ni tako. Spoštovanje odvetniške poklicne etike zagotovo prispeva k lažjemu prenašanju bremen in boljšemu razreševanju dilem, ki jih odvetnikovo poslanstvo nesporno prinaša. Ali kot je sijajno zapisal odvetnik Varanelli: *»Treba je povedati, da so etika, vestnost in poštenost v poklicu namenjeni tudi naši vesti. Lahko se skrivamo pred disciplinskimi organi ali pred celim svetom, a kamorkoli gremo, kadarkoli*

⁶¹ N. Betetto, *Odvetnik, pravo in družba*, *Odvetnik*, št. 85, 2018, str. 24.

⁶² K. Plauštajner, *Odvetništvo in etika*, *Podjetje in delo*, št. 5-6, 1995, str. 862-869.

⁶³ K. Plauštajner, *Etični izzivi slovenskemu odvetništvu*, *Pravna praksa*, št. 12, 1998, str. I-VIII.

⁶⁴ K. Plauštajner, *Odvetništvo in etika*, *Podjetje in delo*, št. 5-6, 1995, str. 862-869.

⁶⁵ Razdrih meni, da bi bila primerna profesionalizacija disciplinskih organov pri OZS. Več: A. Razdrih, *Odvetniška etika*, *Odvetnik*, (2009) 45, str. 7.

⁶⁶ Podrobneje o moralnih sankcijah glej M. Pavčnik, *Teorija prava: prispevek k razumevanju prava* (2015), str. 268.

se ozremo v globočine naše duše, tam preži naša vest, ki nas stalno spremlja. Težko se je rešiti pred pravično sodbo naše vesti, morda celo nemogoče.»⁶⁷

2.2. Etične dolžnosti odvetnika

Odvetniki se pri svojem delu vsakodnevno srečujejo z etičnimi dilemami. Prizadevati si morajo, da je njihovo ravnanje v skladu s splošno veljavno družbeno moralo in tudi v skladu s poklicno moralo, ki je vsebovana v KOPE.⁶⁸ Kot je bilo že predhodno nakazano, odvetnik pri svojem delu prihaja v različna razmerja. V vsakem razmerju se pojavljajo etične dolžnosti, ki jih mora izpolnjevati, zato je treba na vsako ravnanje odvetnika gledati z ozirom na vsa razmerja, v katerih je udeležen, in vse dolžnosti oziroma zahteve, ki jim je izpostavljen. Če torej želimo razumeti odvetnikove etične dolžnosti do sodišča, ki jim bo v nadaljevanju posvečene največ pozornosti, moramo poznati tudi osnovne prvine drugih poklicnih razmerij, v katera vstopa odvetnik, in etičnih dolžnosti, ki iz teh razmerij izvirajo. Zato v nadaljevanju najprej sledi strnjen oris bistvenih etičnih dolžnosti odvetnika v njegovih poklicnih razmerjih.

2.2.1. Odvetnikove etične dolžnosti do stranke

Temeljna naloga odvetnika v sistemu pravosodja je nuditi pomoč strankam, kar se nanaša predvsem na čim bolj kakovostno zastopanje strank v postopkih pred sodišči in drugimi oblastnimi organi. S svojim delom odvetnik skrbi za varovanje temeljnih pravic in svoboščin svojih strank.⁶⁹ Odvetnik je dolžan *»vestno in požrtvovalno zastopati in zagovarjati stranko, tako da uporabi zanjo vsa možna in dopustna zakonita sredstva«*,⁷⁰ ob tem pa ne sme pozabiti na načela odvetniške poklicne etike.

V odvetnikovem odnosu do stranke so bistvene zlasti tri dolžnosti odvetnika. Prva je dolžnost strokovnosti in profesionalnosti, druga je dolžnost lojalnosti, tretja odvetnikova dolžnost pa je dolžnost zaupnosti oziroma spoštovanja poklicne skrivnosti.⁷¹

Strokovnost in profesionalnost sta bržkone osnovni lastnosti, ki ju od odvetnika pričakuje vsakdo, saj se navadno prav zaradi pomanjkanja strokovnega znanja stranka obrne na odvetnika. Ta dolžnost od odvetnika zahteva neprestano izobraževanje in strokovno izpopolnjevanje⁷² ter tudi to, da prevzame

⁶⁷ L. Varanelli, *Odvetnikova etika pod drobnogledom*, *Odvetnik*, (2013) 63, str. 3-4.

⁶⁸ A. Razdrih, *Odvetniška etika*, *Odvetnik*, (2009) 45, str. 7.

⁶⁹ R. Čeferin, *Ali pomeni vlaganje pravnih sredstev odvetnika z namenom zavlačevanja zlorabo pravic?*, *Odvetnik*, št. 1/47 (2010), str. 4.

⁷⁰ 41. člen KOPE.

⁷¹ J. Kranjc, *Kaj je etika in kdo jo potrebuje?*, *Odvetnik*, (2016) 77, str. 15.

⁷² 1. odstavek 14. člena KOPE.

zgolj primere, ki jim je strokovno dorasel. Pomanjkanje dela in želja po zaslužku utegneta spodbuditi nekritičnost pri samooceni znanja, potrebnega za odgovoren prevzem zadeve.⁷³

Ko govorimo o dolžnosti lojalnosti do stranke, je treba precejšnje pozornost nameniti mogočemu konfliktu interesov, v katerem se lahko znajde odvetnik. V izogib temu konfliktu mora odvetnik skrbno premisliti, ali bo prevzel zastopanje zoper nekdanjo stranko. KOPE odvetniku prepoveduje prevzem zastopanja zoper nekdanjo stranko, če bi s prevzemom lahko prekršil načelo zaupnosti.⁷⁴ Andrej Razdrih meni, da bi bila primernejša absolutna prepoved prevzema zastopanja zoper nekdanjo stranko, predvsem zaradi zagotavljanja tajnosti podatkov, ki je predpogoj za zaupanje med stranko in odvetnikom.⁷⁵

Dolžnost lojalnosti obsega tudi dolžnost ravnanja v strankinem interesu. Ta na videz preprosta zahteva sproža številna vprašanja, začeni s tem, kaj sploh je pravi oziroma resnični interes stranke.⁷⁶ Tudi če kot resnični interes sprejmemo cilj, ki ga postavi stranka (pa to nikakor ni samoumevno), se moramo nedvomno vprašati, kakšna je vloga odvetnika pri zasledovanju tega cilja. Na to vprašanje v stroki ni enotnega odgovora. Čeferin razume kakovostno zastopanje stranke na način, da odvetnik svoji stranki predstavi vse pravne možnosti, ki jih ima v določeni situaciji, vključno s pravnimi posledicami, ki sledijo vsaki možnosti. Nato da s stranko predebatira vse možnosti in *»ji morebiti priporoči tisto, ki se mu zdi za strankin pravni položaj najboljša«*,⁷⁷ in končno, *»tisto strategijo, ki si jo stranka izbere za nadaljnji postopek, nato kvalitetno in po pravilih stroke izpelje do konca«*.⁷⁸ Če se stranka odloči za zavlačevanje postopka z zlorabo procesnih pravic, ji odvetnik tega ne sme preprečiti.⁷⁹ Tak pristop je po mojem mnenju pomanjkljiv, saj iz njega izhaja, da je izbira strategije popolnoma v rokah stranke, nanjo vpliva zgolj odvetnik, ko ji priporoča to, kar *»se mu zdi za strankin pravni položaj najboljše«*. Zdi se, da odvetnik s takim priporočilom prezre etične posledice odločitve, ki jo bo sprejela stranka, in s tem zamudi dobro priložnost, da bi v vrednotenju vključil tudi etične prvine. Pričakovati, da bo stranka sama pazila na etiko, medtem ko ima pred očmi zlasti ugoden izid v lastni zadevi, je po mojem mnenju neupravičeno.

⁷³ J. Kranjc, Nemo fit casu bonus; discenda est virtus, v: Odvetnik, št. 2/52 (2011), str. 8.

⁷⁴ 2. odstavek 43. člena KOPE. Poleg tega ZOdv v 2. odstavku 5. člena določa, kdaj mora odvetnik odkloniti zastopanje stranke.

⁷⁵ Več o argumentih za absolutno prepoved zastopanja zoper nekdanjo stranko glej A. Razdrih, Meje odvetnikove lojalnosti do stranke, Odvetnik, št. 40-41, 2008, str. 22 in A. Razdrih, Odvetniška etika, Odvetnik, (2009) 45, str. 7.

⁷⁶ J. Kranjc, Kaj je etika in kdo jo potrebuje?, Odvetnik, (2016) 77, str. 15 in J. Kranjc, Nemo fit casu bonus; discenda est virtus, Odvetnik, št. 2/52 (2011), str. 8.

⁷⁷ R. Čeferin, Ali pomeni vlaganje pravnih sredstev odvetnika z namenom zavlačevanja zlorabo pravic?, Odvetnik, št. 1/47 (2010), str. 4.

⁷⁸ Prav tam, str. 4.

⁷⁹ R. Čeferin R., Moralno razumevanje prava – pogled odvetnika, Odvetnik, št. 68, 2014, str. 15.

Prepričljivejše se mi zdi razmišljanje Janeza Kranjca, ki meni, da ostaja odvetnik v odnosu s stranko strokovno in intelektualno avtonomen, željam stranke pa mora slediti le, »kolikor je to združljivo z njegovo strokovno in intelektualno poštenostjo«. ⁸⁰ Strokovna avtonomija pomeni, da odvetnik stranko opozarja na to, kaj je prav in kaj ne, jo tudi poskuša odvrniti od nepremišljenih potez ⁸¹ in se ne pusti preleviti v slepega izpolnjevalca strankinih želja in zahtev. Lojalnost do mandanta je le ena izmed odvetnikovih etičnih dolžnosti, zato ji mora odvetnik slediti, kolikor je to razumno mogoče, upoštevajoč njegove obveznosti v drugih relevantnih razmerjih.

Dolžnost zaupnosti oziroma spoštovanja poklicne skrivnosti je bistvena sestavina v razmerju med odvetnikom in stranko. Prav »zaupanje stranke« KOPE označuje kot osnovno vodilo, ki mu mora odvetnik pri svojem delu slediti. ⁸² Tako KOPE ⁸³ kot ZOdV ⁸⁴ določata, da je odvetnik dolžan varovati kot tajnost, ⁸⁵ kar mu je zaupala stranka. Na poseben pomen varovanja poklicne skrivnosti kaže tudi dejstvo, da je neupravičena izdaja poklicne skrivnosti opredeljena kot kaznivo dejanje v Kazenskem zakoniku (KZ-1). ⁸⁶ O pravici do zaupnega stika z zagovornikom kot sestavnim delom pravice do zagovornika je US RS zapisalo: »Pravica do zaupnega stika je bistven sestavni del pravice do zagovornika. Nobene izmed svojih nalog zagovornik ne more dobro opraviti, če mu oseba, ki ji je odvzeta prostost, ne more brez zadržkov predstaviti, zakaj gre in kako z njo ravnajo.« ⁸⁷ Kljub vsemu pa niti dolžnost varovanja tajnosti ni absolutna. Odvetnik je namreč razrešen varovanja tajnosti, če ga stranka odveže varovanja tajnosti, če je odkritje tajnosti v očitno korist stranke ali če je razkritje tajnosti potrebno zaradi varovanja odvetnikovih pomembnih osebnih interesov. ⁸⁸ Izjema pri varovanju poklicne skrivnosti je določena tudi v Direktivi Evropskega parlamenta in Sveta o preprečevanju uporabe finančnega sistema za pranje denarja in financiranja terorizma (2005/60/ES z dne 26. oktobra 2005, v slovenski pravni red prenesena z Zakonom o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma), ki med drugim določa, da pravno svetovanje ni zaščiteno z institutom poklicne skrivnosti, »če je pravni svetovalec udeležen pri pranju denarja ali financiranju terorizma, če je pravno svetovanje podano v zvezi s pranjem denarja ali financiranjem terorizma ali pa odvetnik ve, da stranka išče pravno

⁸⁰ J. Kranjc, Kaj je etika in kdo jo potrebuje?, Odvetnik, (2016) 77, str. 15.

⁸¹ Prav tam, str. 15.

⁸² 1. odstavek 43. člena KOPE.

⁸³ 1. odstavek 51. člena KOPE.

⁸⁴ 1. odstavek 6. člena ZOdV.

⁸⁵ 52. člen KOPE določa, da varovanje poklicne tajnosti obsega tudi podatke o tem, ali je odvetnik nekomu nudil pravno pomoč.

⁸⁶ 1. odstavek 142. člena KZ-1.

⁸⁷ Sklep US Up-101/96 z dne 1. 10. 1998.

⁸⁸ 1. odstavek 53. člena KOPE. V drugem odstavku istega člena pa je določeno: »Odvetnik pa tudi v interesu stranke ne sme odkriti tajnosti, če mu stranka izrecno prepove, razen če to terjajo izredne okoliščine v osebni interesu stranke.«

svetovanje v zvezi s pranjem denarja ali financiranjem terorizma«. ⁸⁹ Ne morem se znebiti občutka, da se tistih najtežjih dilem ⁹⁰ o spoštovanju poklicne tajnosti omenjene izjeme ne dotikajo, ampak puščajo odvetnika samega z njegovo vestjo. Menim, da bi bilo smiselno, da bi imel odvetnik v skrajnih situacijah ⁹¹ možnost dati prednost interesu skupnosti pred interesom poklicne tajnosti. Če in dokler KOPE in zakonodaja tega ne predvidevata, pa odvetniku ne preostane drugega, kot da sam pretehta in ovrednoti posledice takšne ali drugačne odločitve in sledi temu, kar se mu zdi v danem trenutku najbolje. Upoštevajoč vse mogoče dejavnike pri odločanju, obstaja realna nevarnost, da »najbolje« vedno ne pomeni tudi etično najbolj pravilno.

2.2.2. Odvetnikove etične dolžnosti do tretjih oseb

Stranka in njena zadeva sta središče odvetnikove pozornosti pri njegovem delu. ⁹² Ker pa vemo, da je po URS odvetnik del pravosodja, je jasno, da naloga odvetnika ni samo obramba stranke in njenih interesov, ⁹³ ampak so relevantni tudi odnosi do vseh drugih, s katerimi se srečuje pri svojem delu. Pomembno je, da se njegova pravniška in splošna kultura pokaže pri vsem njegovem poklicnem delu, ⁹⁴ tudi v odnosu do stanovskih kolegov, nasprotne stranke in drugih udeležencev v postopku ter družbe kot celote. Odvetnik se mora zavedati, da »mera prava ni samo moja mera, vselej gre tudi za mero do drugega«. ⁹⁵

2.2.2.1. Etične dolžnosti do stanovskih kolegov

Kot razlog za etične nedoslednosti na različnih področjih delovanja odvetnikov se pogosto navaja hitro naraščanje števila odvetnikov. Tudi pri pomanjkanju kolegialnosti znotraj odvetništva ni nič drugače. ⁹⁶ Čeprav KOPE odvetnike spodbuja h krepitvi kolegialnosti in poklicne solidarnosti ⁹⁷ ter prepoveduje

⁸⁹ Direktiva 2005/60/ES.

⁹⁰ Za lažjo predstavo navajam primer: Stranka A svojemu odvetniku pove, da je oseba B obtožena umora, ki pa ga ni zagrešila, saj je storilec omenjenega umora sama stranka A. Različne okoliščine odvetnika popolnoma prepričajo, da je storilec res njegova stranka A. Oseba B je pozneje obsojena na dolgoletno zaporno kazen zaradi umora, ki ga je dejansko zagrešila oseba A. Primer povzet po A. Novak, »Meje odvetniške poklicne tajnosti,« gradivo pri predmetu Etika pravniških poklicev, študijsko leto 2019/20.

⁹¹ Vprašanje, katere so »skrajne situacije«, presega meje pričujočega dela, kot primer ureditve pa napotujem na ureditev v vzorčnem kodeksu Ameriške zveze odvetniških zbornic, dostopno na: https://www.americanbar.org/groups/professional_responsibility/publications/model_rules_of_professional_conduct/rule_1_6_confidentiality_of_information/.

⁹² Prvi odstavek 43. člena KOPE.

⁹³ Tako Nina Betteto na okrogli mizi na Dnevih slovenskih pravnikov leta 2013. Vir: N. Weber, Etika je dolžnost, Odvetnik, (2013) 63, str. 56-57.

⁹⁴ 15. člen KOPE.

⁹⁵ M. Pavčnik, Ob nekaterih oblikah zlorabe prava, Odvetnik, št. 51, 2011, str. 7

⁹⁶ A. Razdrih, Odvetniška etika, Odvetnik, (2009) 45, str. 7.

⁹⁷ 26. člen KOPE.

smešenje, omalovaževanje ali podcenjevanje kolegov, ki zastopajo nasprotno stranko,⁹⁸ pa v praksi prihaja do ravnanj, ki so v nasprotju z določili KOPE. Do takih nesposodbnosti prihaja tako v pisnih vlogah odvetnikov⁹⁹ kot tudi pri nastopih na obravnavah. Takšna izvajanja zagotovo škodijo odnosu med kolegi odvetniki in če dobijo odmev v medijih,¹⁰⁰ je škoda dvojna, saj je v javnosti prizadet tudi ugled odvetništva kot celote in ne samo ugled tistega odvetnika, ki se do kolegov vede neprimerno.¹⁰¹

Odvetnik se ne sme obrniti neposredno na drugo stranko, ne da bi k temu privolil njen odvetnik,¹⁰² če pa se nanj obrne nasprotna stranka sama, mora odvetnik o tem obvestiti njenega odvetnika.¹⁰³ Odvetnik lahko v isti stvari prevzame zastopanje stranke drugemu odvetniku le izjemoma, in sicer če se drugi odvetnik s tem izrecno strinja ali če je pooblastilno razmerje prenehalo. Prevzem stranke, ki ni opravičen z eno od teh izjem, kodeks označuje kot »zavržno« dejanje,¹⁰⁴ kar nakazuje na posebej močan pomen določbe.¹⁰⁵

KOPE spodbuja tudi medsebojno pomoč odvetnikov. Poklicna etika od odvetnika zahteva, da svojemu kolegu ne odreče strokovne pomoči,¹⁰⁶ če pa je odvetnik zaprosen za nadomeščanje, naj svojemu kolegu tega ne odkloni brez opravičljivih razlogov.¹⁰⁷ Zaposilo za nadomeščanje naj bo pravočasno in naj vsebuje vse potrebne podatke.¹⁰⁸

Odvetniki so dolžni svoje stranke zastopati odločno in požrtvovalno, a morajo kljub temu ohraniti zadostno poklicno distanco, da proti nasprotni stranki in njenemu odvetniku nastopajo z argumenti *ad*

⁹⁸ Prvi odstavek 27. člena KOPE.

⁹⁹ Nekatere primere neprimernih zapisov v odvetniških vlogah navaja T. Mavri v T. Mavri, Neprimerno izražanje v odvetniških vlogah, Pravna praksa, (2007) 24-25, str. 12-13.

¹⁰⁰ Na primer v članku M. Marot, *Na slovenskem sodišču: odvetnik odvetniku, naj drži gobec*, Slovenske novice, 14. 12. 2019, dostopno na: <https://www.slovenskenovice.si/kronika/doma/clanek/dan-na-slovenskem-sodiscu-odvetnik-odvetniku-naj-drzi-gobec-246561>.

¹⁰¹ L. Varanelli je na okrogli mizi na Dnevih slovenskih pravnikov leta 2013 o nespoštljivih odvetnikih razmišljal takole: »Tisti odvetnik, ki je nespoštljiv do drugih odvetnikov in sodišč, ki poskuša s koruptivnimi dejanji doseči neki cilj, kaže, da je nesposoben, ne le sodišču in družbi, temveč predvsem sebi.« Vir: N. Weber, Etika je dolžnost, Odvetnik, (2013) 63, str. 56-57.

¹⁰² Prvi odstavek 28. člena KOPE.

¹⁰³ Drugi odstavek 28. člena KOPE.

¹⁰⁴ Prvi odstavek 29. člena KOPE.

¹⁰⁵ Drugi odstavek 29. člena KOPE določa, naj se odvetnik v primeru, ko lahko upravičeno prevzame zastopanje stranke »pred prevzemom zastopanja prepriča, ali je stranka izpolnila materialne obveznosti pri svojem prejšnjem zastopniku v skladu s tarifo ali dogovorom«. Določba se mi zdi zanimiva, saj mi ni povsem jasen njen *ratio*. Zdi se, da skuša predvsem zavarovati odvetnika pred prevzemom zastopanja stranke, ki v preteklosti ni plačevala svojih obveznosti do odvetnikov, ali pa ustvarjati pritisk na stranko, naj vendarle poravna obveznosti do sedanjega odvetnika, saj sicer njenega zastopanja ne bo prevzel noben drug odvetnik. Nisem prepričan, da je takšna določba v KOPE nujno potrebna.

¹⁰⁶ 30. člen KOPE.

¹⁰⁷ Prvi odstavek 31. člena KOPE.

¹⁰⁸ Drugi odstavek 31. člena KOPE.

rem in ne z napadanjem *ad personam*. Na ta način se spodbujajo korektni odnosi med odvetniki v sodnih in drugih postopkih ter pri drugem urejanju razmerij med strankami.¹⁰⁹ Če pa vendarle pride do osebnega spora med odvetniki, odvetniškimi kandidati ali pripravniki, si morajo vpleteni prizadevati za rešitev spora z neposrednimi razgovori ali s posredovanjem območnega zbora odvetnikov.¹¹⁰

KOPE določa, da odvetniki med seboj tekmujejo le s kakovostjo svojega dela.¹¹¹ Ta določba prinaša tudi prepoved reklamiranja odvetnikove dejavnosti¹¹² in prepoved nelojalnosti. Odvetnik lahko zato javnost zgolj informira na način, da o sebi in o svojem delu posreduje le podatke, ki so stvarni, resnični in se nanašajo na poklic,¹¹³ informiranje pa je dovoljeno pod pogojem, da se varuje obveza zaupnosti in je tako informiranje skladno z etičnimi zahtevami, ki urejajo opravljanje odvetniškega poklica.¹¹⁴ V ZOdv so naštetje dovoljene in nedovoljene oblike informiranja javnosti o opravljanju odvetniške dejavnosti. Kot prepovedana oblika je označeno tudi navajanje odvetnikovih referenc,¹¹⁵ kar del stroke označuje za posebej neprimerno,¹¹⁶ saj naj bi bile ravno reference glavni označevalec usposobljenosti odvetnika in kakovosti njegovega dela.¹¹⁷ Plauštajner na to utemeljeno odgovarja, da bi navajanje referenc »predstavljalo kršitev obveze do molčečnosti in načela zaupnosti med odvetnikom in stranko«.¹¹⁸ Tudi v luči KOPE, ki zahteva, da odvetnik odkloni podatke o tem, ali je nekemu nudil pravno pomoč,¹¹⁹ si je težko predstavljati, kako bi navajanje referenc (število dobljenih zadev, število in pomembnost strank, težavnost rešenih zadev) izgledalo. Ob tem se sprašujem, ali bi navajanje referenc res pripomoglo k temu, da bi si povprečna stranka lahko ustvarila sodbo o ustrezni usposobljenosti odvetnika, kot trdi

¹⁰⁹ V. Mayr, Kaj lahko storimo sami, *Odvetnik*, (2015) 73, str. 3-4.

¹¹⁰ Prvi odstavek 32. člena KOPE.

¹¹¹ 22. člen KOPE.

¹¹² US RS je o vprašanju absolutne prepovedi reklamiranja zapisalo, da pomeni »določitev absolutne prepovedi reklamiranja prekomeren poseg v pravico iz prvega odstavka 74. člena Ustave. To pa ne pomeni, da bi moral zakonodajalec dopustiti prosto reklamiranje odvetnikove dejavnosti, saj bi bila takšna ureditev v neskladju z družbeno funkcijo odvetništva, kot jo opredeljuje prvi odstavek 137. člena Ustave. Pomeni le, da lahko zakonodajalec doseže zgoraj navedene cilje oziroma zavaruje javno korist tudi z blažjimi ukrepi. Lahko na primer načeloma dopusti reklamiranje odvetniške dejavnosti, pri čemer pa hkrati natančno določi obseg ter dovoljene in nedovoljene oblike reklamiranja. S tem bo dosegel, da bo javnost (uporabniki storitev) nevtrarno obveščena o svojih možnostih izbire in da bo vsakemu odvetniku oziroma odvetniški družbi dana možnost, da javnost seznanj s tem, kakšne vrste storitev nudi.« Odločba US U-I-212/03, z dne 24. 11. 2005.

¹¹³ Prvi odstavek 23. člena KOPE, v drugem odstavku istega člena pa so primeroma naštetja ravnanja, ki pomenijo prepovedano reklamiranje odvetnikove dejavnosti.

¹¹⁴ Drugi odstavek 21. člena ZOdv.

¹¹⁵ Tretja točka drugega odstavka 21. a člena ZOdv.

¹¹⁶ Primeroma glej H. Jenull, *Odvetnik in javnost*, *Odvetnik*, (1999) 4, str. 13., J. Tekavc, *Odvetništvo: prepoved reklamiranja odvetnikov*, *Pravna praksa*, (2002) 40, str. 28-30. in S. Ternik, *Dileme o ustreznosti ureditve oglaševanja odvetniških storitev pri nas*, *Odvetnik*, (2004) 22, str. 17.

¹¹⁷ J. Tekavc, *Odvetništvo: prepoved reklamiranja odvetnikov*, *Pravna praksa*, (2002) 40, str. 28-30.

¹¹⁸ K. Plauštajner, *Odvetništvo: Reklama – neizbežni sopotnik odvetnikov?*, *Pravna praksa*, št. 6-7, 2003, str. 33-36.

¹¹⁹ 52. člen KOPE.

Tekavc.¹²⁰ Menim, da težko, saj bi bila povprečna stranka (torej pravni laik) v množici informacij le še bolj zmedena in zagotovo nezmožna oceniti, ali in koliko je bila določena zadeva res težavna in podobno. Posebej nesmiselno pa bi se mi zdelo navajanje sodelovanja pri tako imenovanih »odmevnih zadevah«. Odmevnost zadeve ni enako njeni pravni zahtevnosti in zato ne more biti relevanten podatek, na katerega bi stranka opirala svojo odločitev o izbiri odvetnika.

Kot argument za oglaševanje odvetništva se navaja tudi lažji prodor mlajših in neuveljavljenih odvetnikov na trg odvetniških storitev ter tako pospeševanje konkurence, nižanje cen in naraščanje kakovosti storitev.¹²¹ Menim, da bi se s pretiranim sproščanjem področja reklamiranja zgodilo ravno nasprotno. Treba je vedeti, da se ne bi reklamirali samo mlajši in neuveljavljeni odvetniki, ampak tudi uveljavljeni in dobro stoječi odvetniki in odvetniške družbe. Še več, neuveljavljeni odvetniki bi v reklamo lahko vložili bistveno manj kapitala, zato bi se prepad med njimi in že uveljavljenimi odvetniškimi imeni še povečal. S tem bi bil vstop mlajših odvetnikov na trg kvečjemu težji in padla bi tudi teza o pospeševanju konkurence, nižanju cen¹²² in naraščanju kakovosti storitev. Če nekoliko špekuliram, lahko rečem, da bi to še zaostriło boj za preživetje na (prenasičenem?) trgu odvetniških storitev, kar bi še dodatno zmanjšalo že tako načeto kolegialnost in solidarnost med odvetniki.

2.2.2.2. Etične dolžnosti do nasprotne stranke

Pri svojem ravnanju mora imeti odvetnik pred očmi tudi nasprotno stranko. Temu odnosu tudi KOPE namenja dokajšen del pozornosti. Razpoloženje med odvetnikovo in nasprotno stranko ne sme biti merilo za odvetnikov odnos do nasprotne stranke, ampak se mora odvetnik do nasprotne stranke obnašati skladno s splošnimi etičnimi normami. Prizadevati si mora, da z obzirnostjo do nasprotne stranke prepreči zaostritev spora in skuša doseči mirno rešitev.¹²³

Spor, ki se rešuje pred sodiščem, bi morali razumeti kot »spor različnih stališč in interesov, ki se rešuje z argumenti, ne pa kot spopad (vojno) med dvema strankama, kjer šteje le zmaga«. ¹²⁴ KOPE odvetniku prepoveduje izkoriščanje »nepoučenosti, zmote ali boječnosti nasprotne stranke«, ¹²⁵ postavlja pa se vprašanje, kako daleč ta določba seže. Odvetnik ni dolžan opozarjati nasprotne stranke na njene pravice in možnosti v sporu, saj bi bilo to v nasprotju z njegovo dolžnostjo zaščite interesov lastne

¹²⁰ J. Tekavc, Odvetništvo: prepoved reklamiranja odvetnikov, Pravna praksa, (2002) 40, str. 28-30.

¹²¹ S. Ternik, Dileme o ustreznosti ureditve oglaševanja odvetniških storitev pri nas, Odvetnik, (2004) 22, str. 17.

¹²² Ko gre za nižanje cen storitev je vprašanje, če si tega sploh želimo, saj večina odvetnikov ni pretiranih zaslužkarjev. Roman Zavšek opozarja, da "večina, 70 odstotkov slovenskih odvetnikov zasluži pod povprečjem primerljivih poklicev.« Vir: <https://www.iusinfo.si/medijsko-sredisce/dnevne-novice/198928>.

¹²³ 54. člen KOPE.

¹²⁴ E. Zakonjšek, Odnos do nasprotne stranke (Teze za razpravo), Podjetje in delo, (2009) 6-7, str. 1384-1391.

¹²⁵ 55. člen KOPE.

stranke. Mora pa se vzdržati aktivnih ravnanj, ki bi nasprotno stranko spravile v zмотo.¹²⁶ Odvetnik nasprotni stranki ne sme povzročiti nepotrebnih stroškov,¹²⁷ temveč si mora prizadevati za kar najbolj gospodarno rešitev zadeve.¹²⁸ Lastni stranki mora odsvetovati »kazenski pregon nasprotne stranke zaradi nepremišljenih izjav, ki jih izzove napetost v postopku, če to ni potrebno zaradi zavarovanja interesov stranke«. ¹²⁹ Tudi odvetnik sam naj se vzdrži ukrepanja proti nasprotni stranki, če se je ta o njem žaljivo izražala.¹³⁰

Vsako odvetnikovo ravnanje, s katerim smeši, zaničuje oziroma zmerja nasprotno stranko ali ji grozi, pomeni hujšo kršitev KOPE in je ne vredno njegovega stanu.¹³¹ Tako ravnanje ni samo v nasprotju z 59. členom KOPE, ki ureja razmerje med odvetnikom in nasprotno stranko, ampak tudi z 8.¹³² in 15. členom,¹³³ ki odvetniku nalagata ravnanja, skladna s splošno in pravniško kulturo.

2.2.2.3. Etične dolžnosti do drugih udeležencev v postopku

Odvetnik je dolžan izkazovati spoštovanje tudi drugim udeležencem postopka¹³⁴ (priče, tolmač idr.). Čeprav ZOdv in KOPE posebnih določb, ki bi urejale odnos med odvetnikom in drugimi udeleženci, ne vsebujeta, pa so relevantne določbe KOPE, ki odvetnika napotujejo na upoštevanje pravil o lepem vedenju, spoštovanje človekovega dostojanstva ter prizadevanje za višjo kulturo v odnosih med ljudmi.¹³⁵

Ko govorimo o drugih udeležencih postopka, bržčas pomislimo tudi na izvedence, vendar je treba opozoriti, da so za odnos med odvetnikom in izvedenci relevantne določbe KOPE, ki urejajo odnos med odvetnikom in sodiščem. Izvedenstvo namreč po praksi US RS »ni le dokaz, to je izvor spoznanja relevantnih dejstev, ampak gre za pomoč sodišču pri izvrševanju njegove funkcije«. ¹³⁶ Glede na tako razumljeno vlogo izvedenca mora biti avtoriteta izvedenca varovana enako kot avtoriteta sodstva.¹³⁷

¹²⁶ E. Zakonjšek, Odnos do nasprotne stranke (Teze za razpravo), Podjetje in delo, (2009) 6-7, str. 1384-1391.

¹²⁷ Prvi odstavek 58. člena KOPE.

¹²⁸ 60. a člen KOPE

¹²⁹ Prvi odstavek 60. člena KOPE.

¹³⁰ Drugi odstavek 60. člena KOPE.

¹³¹ K. Plauštajner, Odnos odvetnika do nasprotne stranke, Pravna praksa, (2004) 7, str. 13.

¹³² Drugi odstavek 8. člena KOPE: »Odvetnik naj vselej upošteva pravila o lepem vedenju. Odlikuje naj se v humanosti in spoštovanju človekovega dostojanstva. Prizadeva naj si za višjo kulturo v odnosih med ljudmi in za uveljavljanje vzgojnih vplivov.«

¹³³ 15. člen KOPE: »Odvetnikova pravniška in splošna kultura naj se pokaže v vsem njegovem poklicnem delu, v njegovih nastopih, vlogah in govorih ter v stikih s strankami in kolegi, sodnimi in drugimi organi.«

¹³⁴ P. Čeferin, Odvetnik in etika, Podjetje in delo, (2007) 6-7, str. 1573-1581.

¹³⁵ Drugi odstavek 8. člena KOPE. Glej tudi 15. člen KOPE.

¹³⁶ Odločba US U-I-132/95, z dne 8. 1. 1998.

¹³⁷ Odločba US Up-309/05 z dne 15.5.2008. V pritrilnem ločenem mnenju k omenjeni odločbi je ustavni sodnik Zobec zapisal: »Izvedenci so torej bistveno več oziroma so nekaj drugega kot »[ne]kdo, ki sodeluje v postopku. Še

2.2.2.4. Etične dolžnosti do družbe

Odvetništvo ima kot del pravosodja v pravni in demokratični državi poseben pomen, vloga odvetnika je še zlasti pomembna v okviru izvrševanja sodne oblasti.¹³⁸ Pri tem je vloga odvetnika v tem, da »pripomore k povečanju kakovosti sojenja in s tem k razvoju prava v sodni praksi, k razbremenitvi sodišč, s tem pa tudi k pospešitvi postopkov in zmanjšanju zaostankov na sodiščih«. ¹³⁹ Po stališču ustavnosodne prakse so to cilji, ki so onkraj interesa udeležениh strank in jih je mogoče šteti za splošni oziroma javni interes.¹⁴⁰ Prvi odstavek 137. člena URS torej »vsebinsko opredeljuje družbeno funkcijo odvetništva«. ¹⁴¹ Odvetništvo ne služi samo legitimnim zasebnim interesom v družbi, ampak mora slediti tudi splošnim družbenim interesom.¹⁴²

Čeferin meni, da si obveznosti, ki jih ima odvetnik do svoje stranke, in tiste, ki jih ima do družbene skupnosti, nasprotujejo samo na videz, saj da vsako odvetnikovo odstopanje od odločnega zavzemanja za pravice njegovih strank pomeni (poleg kršitev dolžnosti do stranke) kršitev dolžnosti do družbene skupnosti.¹⁴³ Ko je govora o odločnem zavzemanju odvetnika za pravice njegovih strank, Čeferin navede, da bi bilo treba označiti odvetnikovo napeljevanje stranke k zlorabi pravice kot neetično dejanje, a hkrati doda, da odvetnik *mora* (in ne *zgolj sme*) stranko opozoriti na to, da si z zlorabo prava lahko izboljša svoj pravni položaj.¹⁴⁴ Če se stranka nato odloči za vložitev pravnega sredstva, Čeferin meni, da mora odvetnik to pravno sredstvo vložiti, pa čeprav je namenjeno le izboljšanju položaja stranke z zlorabo njenih pravic.¹⁴⁵

Zdi se mi, da »odločno zastopanje stranke«, kot ga opisuje Čeferin, vendarle ni le v navideznem nasprotju z odvetnikovimi dolžnostmi do družbe, ampak da je to nasprotje lahko precej očitno. Med cilji, ki jih ustavnosodna praksa šteje za splošni družbeni interes (in jim je odvetnik dolžan slediti), je navedena tudi pospešitev postopkov.¹⁴⁶ Zavlačevanje postopkov kot ena izmed možnih oblik zlorabe

posebej, kadar gre za stalne zaprisežene sodne izvedence. Zato ni bistvene razlike med položajem, ko so žaljive vrednostne ocene izrečene zoper sodnika in položajem, ko jih je kdo od udeležencev v postopku namenil zapriseženemu izvedencu.«

¹³⁸ Odločba US U-II-1/09 z dne 5. 5. 2009.

¹³⁹ Prav tam.

¹⁴⁰ Prav tam. Glej tudi odločbo US U-I-371/98 z dne 24. 5. 2001., odločbo US U-I-319/00 z dne 11.9.2003, sklep US Up-43/01 z dne 13. 11. 2003 in sklep US Up-15/02 z dne 13. 11. 2003.

¹⁴¹ Odločba US U-II-1/09 z dne 5. 5. 2009.

¹⁴² Prav tam.

¹⁴³ R. Čeferin, Pravice in dolžnosti odvetnika v razmerju do njegovih strank in do družbene skupnosti, Podjetje in delo, št. 6-7, 2014, str. 1015-1025.

¹⁴⁴ Prav tam, str. 1015-1025.

¹⁴⁵ Prav tam, str. 1015-1025.

¹⁴⁶ Odločba US U-II-1/09 z dne 5. 5. 2009.

pravic pa že po naravi stvari cilju pospešitve postopkov nasprotuje. Že na tem primeru se kaže, da med odvetnikovimi dolžnostmi do strank in njegovimi dolžnostmi do družbe ni mogoče kar *a priori* postaviti enačaja, ampak je odvetnik prisiljen vedno znova tehtati med različnimi interesi in svoje ravnanje temu primerno omejiti.¹⁴⁷

2.2.3. Odvetnikove etične dolžnosti do prava

Uveljavitev vladavine prava je ena najpomembnejših kulturno-civilizacijskih pridobitev.¹⁴⁸ Odvetnik je zavezan pozitivnemu pravu, s svojim delom pa si je dolžan prizadevati za uresničitev pravičnosti in pravne države v materialnem smislu,¹⁴⁹ saj slednja pomeni red in dejansko ter pravno varnost.¹⁵⁰

Pravo, katerega del je tudi sodna praksa, pomeni nasprotje samovolje. Prav pri ustvarjanju sodne prakse imajo pomembno vlogo odvetniki, ki s svojim strokovnim delom strankam omogočijo, da pred sodišči in drugimi organi dosežejo to, do česar so upravičene.¹⁵¹ Lahko rečemo, da odvetniki sodnikom »zagotavljajo nujne sestavine«¹⁵² pri njihovem soustvarjanju prava oziroma z besedami Nine Betetto, da je dober odvetnik lahko sodnikov najboljši pomočnik.¹⁵³ Na takšno ravnanje napotuje tudi KOPE, ki določa, da odvetnik »pomaga sodiščem in drugim organom s svojim nastopom in svojimi predlogi«,¹⁵⁴ ter zahteva obrazloženost in utemeljenost odvetnikovih vlog ter kakovost odvetnikovih izvajanj.¹⁵⁵ Nenadomestljiva vloga odvetnikov v sodni praksi pa se ne konča s sodelovanjem pri ustvarjanju precedensov, ampak se tu šele začne. Ko je precedens ustvarjen, so spet odvetniki tisti, ki se v prihodnjih postopkih nanj sklicujejo, lahko pa tudi opozarjajo na njegovo preživetost in potrebo po spremembi zaradi spremenjenih družbenih razmer.¹⁵⁶

¹⁴⁷ Naj na tem mestu ponovno omenim tretji odstavek 43. člena KOPE: »Toda zvestobi do stranke odvetnik ne sme podrediti svojega osebnega in poklicnega poštenja. Nikdar naj ne izgubi samostojnosti in objektivnosti pri svojem delu. Vedno naj ostane dostojen, vljuden in stvaren do nasprotne stranke in njenega zastopnika ter do sodnih in drugih državnih organov.«

¹⁴⁸ E. Petrič, Pogled ustavnega sodnika na odvetništvo, *Odvetnik*, (2011) 54, str. 4.

¹⁴⁹ J. Kranjc, Kaj je etika in kdo jo potrebuje?, *Odvetnik*, (2016) 77, str. 15.

¹⁵⁰ E. Petrič, Pogled ustavnega sodnika na odvetništvo, *Odvetnik*, (2011) 54, str. 4.

¹⁵¹ R. Čeferin, Ali pomeni vlaganje pravnih sredstev odvetnika z namenom zavlačevanja zlorabo procesnih pravic?, *Odvetnik*, (2010) 47, str. 4. Petrič v zvezi s tem piše o »usodni vlogi odvetnika kot medija med abstraktno, v pravnem redu »čakajočo pravico«, in njenim uresničevanjem v »rokah« oziroma v korist naslovnika, stranke v postopku.« Vir: E. Petrič, Pogled ustavnega sodnika na odvetništvo, *Odvetnik*, (2011) 54, str. 4.

¹⁵² E. Petrič, Pogled ustavnega sodnika na odvetništvo, *Odvetnik*, (2011) 54, str. 4.

¹⁵³ Nina Betteto na okrogli mizi na Dnevih slovenskih pravnikov leta 2013. Vir: N. Weber, Etika je dolžnost, *Odvetnik*, (2013) 63, str. 56-57.

¹⁵⁴ Prvi odstavek 20. člena KOPE.

¹⁵⁵ Drugi odstavek 20. člena KOPE.

¹⁵⁶ E. Petrič, Pogled ustavnega sodnika na odvetništvo, *Odvetnik*, (2011) 54, str. 4.

Pravni red zagotavlja mirno sožitje v družbi, zato si mora odvetnik prizadevati za njegovo krepitev, da bo ta lahko učinkovito izvrševal svojo nalogo.¹⁵⁷ Ravnanje, s katerim bi odvetnik z zlorabo različnih procesnih institutov le slepo sledil volji in interesom stranke, moramo označiti kot neetično, saj s tem prihaja do poniževanja pravnega sistema,¹⁵⁸ kar zagotovo škodljivo vpliva na zaupanje javnosti vanj. *»Odvetnikovo dostojanstvo torej zahteva, da mandantu odreče vsako ravnanje, ki bi slabilo pravni red in njegovo zmožnost urejanja razmerij v družbi.«*¹⁵⁹

3. ODNOS MED ODVETNIKOM IN SODIŠČEM

Odvetnik ni podrejen sodišču, ampak je kot del pravosodja njegov partner in prirejeni sodelavec.¹⁶⁰ S kakovostnim in strokovnim opravljanjem svojega dela odvetnik prispeva k uresničitvi načela pravičnosti, *»ki je temeljni cilj in naloga pravosodnega sistema«*.¹⁶¹ Praviloma je sojenje v postopku, v katerem nastopa odvetnik, hitrejša in bolj kakovostno v primerjavi s tistim, v katerem stranka nastopa sama, saj so vloge, ki jih pripravi odvetnik, preglednejše, navedbe pa omejene na bistvo stvari. Vse to prispeva h kakovosti sojenja, saj sodnik presoja na podlagi argumentov odvetnikov, ki sporno zadevo osvetlijo iz nasprotnih zornih kotov.¹⁶²

KOPE določa, da mora odvetnik uživati zaupanje sodnih in drugih organov, zato naj si prizadeva, da to zaupanje pridobi, ga utrjuje in ne omaja.¹⁶³ Tudi v stikih s sodiščem je odvetnik dolžan izkazovati svojo pravniško in splošno kulturo.¹⁶⁴ Verjetno najpomembnejša določba KOPE, ki ureja odnos med odvetnikom in sodiščem, se glasi: *»Odvetnik naj pri svojem odvetniškem delu varuje ugled sodišč in oblastvenih organov. Njegova dolžnost je krepiti zaupanje javnosti v njihovo delo. Zato naj ne daje žaljivih ali omalovažujočih izjav o delu teh organov in njihovih odločitvah. Tudi svoje stranke naj napotuje na spoštljiv odnos.«*¹⁶⁵ Iz te določbe izvira tudi pravica odvetnika, da od sodišča zahteva spoštljiv odnos do sebe, svojega kandidata ali pripravnika in stranke,¹⁶⁶ sodnike pa h *»korektnim in spoštljivim odnosom«* z odvetniki spodbuja tudi Kodeks sodniške etike.¹⁶⁷

¹⁵⁷ J. Kranjc, Kaj je etika in kdo jo potrebuje?, Odvetnik, (2016) 77, str. 15.

¹⁵⁸ J. Kranjc, Ni vse, kar je dovoljeno, tudi pošteno (spodobno), Pravna praksa, (2007) 45, str. 6-9.

¹⁵⁹ J. Kranjc, Kaj je etika in kdo jo potrebuje?, Odvetnik, (2016) 77, str. 15.

¹⁶⁰ Prav tam, str. 15.

¹⁶¹ Prav tam, str. 15.

¹⁶² R. Čeferin, Pravice in dolžnosti odvetnika v razmerju do njegovih strank in do družbene skupnosti, Podjetje in delo, (2014) 6-7, str. 1015-1025.

¹⁶³ Drugi odstavek 9. člena KOPE.

¹⁶⁴ 15. člen KOPE.

¹⁶⁵ 18. člen KOPE.

¹⁶⁶ 19. člen KOPE in J. Kranjc, Ni vse, kar je dovoljeno, tudi pošteno (spodobno), Pravna praksa, (2007) 45, str. 6-9.

¹⁶⁷ IX. člen Kodeksa sodniške etike.

Odvetnik pri varovanju pravic in pravnih koristi svojih strank s svojim nastopom in predlogi pomaga sodišču.¹⁶⁸ Odvetnik si torej kot strokovnjak skupaj s sodiščem (in tožilstvom) prizadeva korektno izpeljati postopek, v katerem uveljavlja in varuje zakonite pravice in pravne koristi svoje stranke.¹⁶⁹ Kranjc meni, da odvetnik »varuje svojega mandanta pred morebitnimi zlorabami, nikakor pa ne pred obsodbo, če je kriv«. Menim, da gre tu Kranjc vendarle nekoliko predaleč. Odvetnik si lahko prizadeva tudi za oprostilno sodbo, čeprav je stranka kriva. Menim, da to celo mora storiti, saj stranko pred obsodbo varuje že samo pravo, začevši z domnevo nedolžnosti. Če odvetnik brani stranko z uporabo pravnih institutov *skladno z njihovim namenom*, potem lahko trdimo, da zgolj izpolnjuje svojo ustavnopravno dolžnost v okviru delovanja pravosodja in svojo dolžnost do stranke, hkrati pa z ničemer ne krši svojih dolžnosti do sodišča. Če se kljub takemu (po mojem mnenju) korektnemu ravnanju odvetnika postavlja vprašanje (ne)pravičnosti izidov sodnih postopkov, potem je to vprašanje dolžan razrešiti zakonodajalec z ustrezno prilagoditvijo zakonodaje in ne vsak odvetnik v vsakem konkretnem primeru posebej. To zadnje bi lahko pomenilo prevelike razlike v razumevanju ustavno zagotovljene pravice do obrambe, kar bi bilo nevzdržno tudi z vidika pravičnosti.

3.1. Svoboda izražanja odvetnika

V URS najdemo temeljno določbo o svobodi izražanja v 39. členu. Svoboda izražanja je »v najširšem pomenu temeljna človekova pravica in ji je kot taki zagotovljeno največje (ustavno)sodno pravno varstvo«. ¹⁷⁰ Ta pravica zajema »večje število pravic in svoboščin, in sicer: svobodo izražanja misli, svobodo govora, svobodo javnega nastopanja ter svobodo tiska in drugih oblik javnega obveščanja in izražanja.« ¹⁷¹ Kljub izredni pomembnosti omenjene pravice pa tudi svoboda izražanja ni neomejena.

Razlog, s katerim utemeljujemo omejevanje svobode izražanja odvetnika v sodnem postopku in zadeva tudi odvetnikove etične dolžnosti do sodišča, je varstvo avtoritete in ugleda sodstva. Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic (EKČP) določa, da izvrševanje pravice do svobode izražanja »vključuje tudi dolžnosti in odgovornosti in je zato lahko podrejeno obličnosti in pogojem, omejitvam ali kaznim, ki jih določa zakon, in ki so nujne v demokratični družbi zaradi varnosti države (...) ali za varovanje avtoritete in nepristranskosti sodstva«. ¹⁷² Varovanje nepristranskosti sodstva je ustavno dopusten cilj omejevanja svobode izražanja tudi po URS (v okviru 23. člena), nejasno pa je, ali to velja

¹⁶⁸ Prvi odstavek 20. člena KOPE.

¹⁶⁹ Prav tam.

¹⁷⁰ M. Avbelj, Svoboda izražanja in ustavno načelo demokratičnosti, Pravna praksa, št. 27-28, 2003, str. 8-9.

¹⁷¹ Prav tam, str. 8-9.

¹⁷² 2. odstavek 10. člena EKČP.

tudi, ko gre za varovanje avtoritete sodstva. Tudi ta cilj je brez dvoma družbeno koristen, »vprašanje pa je, ali je ta družbena koristnost tudi ustavnopravno varovana ali pa pač tu slovenska Ustava svobodo izražanja v sodnem postopku varuje (ali bolje: dopušča) v večjem obsegu kot EKČP«. To vprašanje je zlasti težavno tedaj, ko žaljivo ali omalovažujoče izražanje ali nastopanje realno ne more ogroziti pravice do sodnega varstva ali kakšne druge ustavne pravice.¹⁷³ Odločitev, da javni interes, ki je v krepitvi zaupanja javnosti v sodstvo in v varovanju njegovega ugleda, opravičuje omejitev svobode izražanja, mora biti obrazložena tako, da iz nje izhajajo tako pomembne okoliščine, ki tako omejitev upravičujejo.¹⁷⁴ Zgolj objektivna žaljivost besed in subjektivno občutenje oškodovanca nista zadostno merilo za presojo primernosti izražanja, ampak so pomembni tudi kontekst, v katerem so izjave podane, pomen in predmet razprave in podobno.¹⁷⁵ Po sodni praksi Vrhovnega in Ustavnega sodišča ter ESČP so varovane tudi izjave, ki šokirajo, žalijo in vznemirjajo, če ni njihov edini namen žaljenje oziroma sramotenje.¹⁷⁶ Ugotovimo lahko, da moramo poleg 15. člena URS upoštevati tudi druge vrednote, zlasti pravo razmerje med odvetnikovo ustavno in konvencijsko pravico do svobode izražanja na eni strani in varovanje ugleda sodstva kot celote na drugi strani, ne smemo pa pozabiti na še eno pomembno zahtevo KOPE, to je odvetnikova skrb za koristi njegove stranke.¹⁷⁷

Opazimo, da gre za zahtevno ustavnopravno vprašanje, vendar nikakor ne smemo prezreti njegovih etičnih razsežnosti. Zdi se celo, da je omejevanje svobode izražanja odvetnikov, ko gre za njihovo izražanje o sodiščih in sodstvu kot celoti, »vedno bolj etično in vedno manj pravno vprašanje«. ¹⁷⁸ Nujno je, da poleg pravne ravni, ki se ukvarja z omejitvijo odvetnikove svobode izražanja, upoštevamo tudi drugo, to je kulturno oziroma etično raven.¹⁷⁹ Na tej ravni ne govorimo več o pravni dopustnosti posamezne oblike ali načina izražanja, ampak o njeni ustreznosti, spodobnosti in morebitni škodljivosti.¹⁸⁰ Tudi če neke izjave sprejmemo kot pravno dovoljene, nismo s tem ničesar povedali o njihovi etičnosti, saj sta etičnost in dovoljenost dva različna pojma.¹⁸¹ Pomembno je, da smo do izražanja, ki je sicer pravno dopustno, a hkrati etično neustrezno, kritični, saj taka kritika lahko zameji negativne posledice,¹⁸² ki jih tovrstno izražanje lahko ima. Menim, da je treba imeti pri razpravi o svobodi izražanja odvetnikov vedno v zavesti 18. člen KOPE, ki določa, da je naloga odvetnika tudi

¹⁷³ T. Pavčnik, Svoboda izražanja odvetnikov kot poseben tip svobode govora, *Odvetnik*, (2015) 73, str. 46-50.

¹⁷⁴ N. Zidar Klemenčič, Govoriti ali molčati, *Odvetnik*, št. 68, 2014, str. 3.

¹⁷⁵ H. Jenull, O svobodi izražanja odvetnikov, *Odvetnik*, (2015) 73, str. 54.

¹⁷⁶ Tako npr. Sklep VS I Kp 8696/2014, z dne 21. 3. 2019.

¹⁷⁷ H. Jenull, O svobodi izražanja odvetnikov, *Odvetnik*, (2015) 73, str. 54.

¹⁷⁸ Prav tam, str. 54.

¹⁷⁹ T. Pavčnik, Svoboda izražanja odvetnikov kot poseben tip svobode govora, *Odvetnik*, (2015) 73, str. 46-50.

¹⁸⁰ Prav tam, str. 46-50.

¹⁸¹ N. Betetto, *Odvetnik*, pravo in družba, *Pravna praksa*, št. 22, 2018, str. 13-14.

¹⁸² Zmanjševanje zaupanja javnosti v sodno vejo oblasti, nižanje ravni pravne kulture ipd.

varovanje ugleda sodišč in krepitev zaupanja javnosti v njihovo delo.¹⁸³ Namen omenjenega člena je vzdrževanje spoštljivega odnosa do sodišč in varovanje njihovega ugleda. »Gre za načelo, ki naj bi odvetnike vodilo pri njihovem delu, hkrati pa tudi za opredelitev javnega interesa, ki lahko v nekaterih primerih upraviči omejitve odvetnikove svobode delovanja, ki vključuje izražanje.«¹⁸⁴

V demokratični družbi je treba kritiko ravnanja oblasti dopustiti, pri čemer sodna veja ne sme biti izjema. Postavlja pa se vprašanje, kje je meja, ki jo odvetniki pri komentiranju oziroma kritiziranju sodstva ne smejo prestopiti.¹⁸⁵ Če gre za kritiko, ki je podkrepljena z argumenti in spodbuja k razpravi o pomembni družbeni temi, gre (če je tudi izražena na spodoben način) zagotovo za dopustno kritiko. Pa ne samo dopustno. Strokovne kritike *ad rem* so celo dobrodošle in koristne, saj javnosti omogočajo vpogled v delo sodišč in nadzor nad njimi, če pa spodbudijo širšo strokovno razpravo, lahko tudi pripomorejo k osvetlitvi pomembnih pravnih vprašanj.¹⁸⁶ Na drugi strani pa lahko štejemo za zlorabo svobode izražanja in nedopusten napad na avtoriteto sodstva grobe kritike, ki nimajo podlage v dejstvih in katerih edini namen je diskreditacija sodišča, še zlasti, če kritike temeljijo na osebnem napadu na posameznega sodnika ali sodišče.¹⁸⁷

S tem ko morajo odvetniki pri izjavljanju o sodstvu upoštevati spodobnost in pravo mero, se varujejo zaupanje v sodstvo ter ugled in avtoriteta sodstva. Ne torej avtoriteta konkretnega sodnika in sodišča, ampak sodne veje oblasti v celoti.¹⁸⁸ Skrb za vzpostavitev ugleda in zaupanja v sodstvo je sicer predvsem naloga sodstva samega in bo najučinkoviteje dosežena s korektnim vodenjem postopkov, pravilnim in zakonitim odločanjem ter kakovostno argumentacijo sodnih odločb.¹⁸⁹ Zakonsko¹⁹⁰ in drugo omejevanje odvetnikove svobode izražanja je torej zgolj dodatni pripomoček, ki naj se uporabi, ko se s posplošenimi (in z vidika varovanja pravic strank v konkretni zadevi nepotrebni) napadi na delo sodišča ali konkretnega sodnika skuša ta ugled rušiti.¹⁹¹ Kot lahko ugotovimo, določitev načina izvrševanja svobode izražanja ni zgolj kaprica sodne veje oblasti, saj jo je prepoznal tudi zakonodajalec, ki je uzakonil možnost kaznovanja tistega, ki v vlogi žali sodišče ali drugega udeleženca v postopku.¹⁹²

¹⁸³ Pomembno je poudariti, da so odvetniki sprejeli KOPE na skupščini odvetniške zbornice. Gre torej za obveze odvetniškega poklicnega ravnanja in vedenja, ki so jih odvetniki sprejeli sami zase in jim jih nista vsilili zakonodajna ali sodna veja oblasti.

¹⁸⁴ N. Zidar Klemenčič, Govoriti ali molčati, *Odvetnik*, št. 68, 2014, str. 3.

¹⁸⁵ R. Čeferin, Svoboda izražanja in varstvo ugleda ter neodvisnost sodstva, *Odvetnik*, št. 62, 2013, str. 3

¹⁸⁶ E. Petrič, Pogled ustavnega sodnika na odvetništvo, *Odvetnik*, (2011) 54, str. 4.

¹⁸⁷ R. Čeferin, Svoboda izražanja in varstvo ugleda ter neodvisnost sodstva, *Odvetnik*, št. 62, 2013, str. 3 in N. Zidar Klemenčič, Govoriti ali molčati, *Odvetnik*, št. 68, 2014, str. 3.

¹⁸⁸ Odločba US U-I-145/03 z dne 23. 6. 2005.

¹⁸⁹ Prav tam, tč. 9.

¹⁹⁰ Npr. 109. člen ZPP in 78. člen ZKP, ki omogočata kaznovanje tistega, ki (v vlogi) žali sodišče.

¹⁹¹ Odločba US U-I-145/03 z dne 23. 6. 2005.

¹⁹² 109. člen ZPP.

Posebej pomembno z vidika legitimnosti omejevanja načina odvetnikovega izjavljanja o sodstvu in sodiščih pa se mi zdi dejstvo, da so potrebo po spodobnosti in zadržanosti izražanja prepoznali tudi odvetniki sami in v KOPE umestili več določb, ki to materijo urejajo. KOPE so sprejeli odvetniki sami, zato sklepam, da je (vsaj v splošnem) obstajal konsenz o njegovi vsebini, zagotovo pa te določbe niso zašle v KOPE po pomoti ali vsiljeno s strani koga tretjega. Prav zato težko razumem stališče Petra Čeferina, ki je zapisal: *»Sklepno torej lahko ugotovimo, da obstajajo najrazličnejši viri, ki tako ali drugače opredeljujejo, kaj je in kaj ni etično ravnanje odvetnika. Vendar se mora v vsaki posamični zadevi odvetnik najprej vprašati, kaj moram za svojega klienta storiti? To pa velja ne glede na to, kako so posamezna vprašanja urejena v ustreznih predpisih, kodeksih ali v sodni praksi.«*¹⁹³ Tako gledanje se mi zdi zelo problematično, saj z eno samo potezo ovrže vsakršno smiselnost dosedanjega in bodočega etičnega urejanja odvetniškega poklica. V citiranem članku se sicer Čeferin na več mestih sklicuje na KOPE, iz česar je moč razbrati, da mu določen pomen vendarle pripisuje in nekaterim kršitvam nasprotuje.¹⁹⁴ Upam, da je šlo pri navedenem citatu zgolj za avtorjevo željo po udarnem sklepu članka in ne za selektivnost pri sledenju določbam KOPE.

Pri tehtanju med svobodo izražanja in zaščito ugleda in zaupanja v sodstvo je treba upoštevati tudi forum, kjer je bila sporna izjava podana, in krog ljudi, ki ga je dosegla.¹⁹⁵ Razlikujemo lahko med izražanjem v okviru nastopanja v sodni dvorani, izražanjem odvetnika v pisnih vlogah in nastopanjem odvetnika v medijih oziroma pred splošno javnostjo.

3.1.1. Izražanje odvetnika v pisnih vlogah

Pri pisnih vlogah gre za interno komunikacijo med sodiščem in odvetnikom, zato si odvetnik v tem primeru lahko privošči nekoliko ostrejši ton. Kljub temu pa mora osnovno vodilo njegovega izražanja tudi tu ostati spoštljivost, ki mora biti temelj odnosa med odvetnikom in sodiščem. Tako kot v sodbah ni prostora za omalovaževanje strank in pooblaščenec, mora tudi odvetnik svojo kritiko sodne odločbe izraziti na spoštljiv način in tako ohranjati dostojanstvo in avtoriteto sodišča.¹⁹⁶

Argumentiranje, da so odvetniki pri svojem izražanju v pisnih vlogah povsem prosti, je v nasprotju s pravili in etičnimi standardi, ki so se uveljavili v avtonomnih pravilih odvetniškega stanu.¹⁹⁷ Neprimerno ali žaljivo obnašanje ali izražanje pri opravljanju odvetniškega poklica je v Statutu OZS opredeljeno kot

¹⁹³ P. Čeferin, *Odvetnik in etika*, Podjetje in delo, 2007.

¹⁹⁴ Npr. odpoved pooblastila stranki *»v nepravem času«*.

¹⁹⁵ Odločba US Up-793/15 z dne 10. 10. 2018.

¹⁹⁶ A. Panjan, *Argumentacija odvetniške vloge*, *Odvetnik*, št. 85, 2018, str. 26.

¹⁹⁷ Odločba US U-I-145/03 z dne 23. 6. 2005.

lažja odvetnikova kršitev dolžnosti pri opravljanju odvetniškega poklica.¹⁹⁸ Tudi KOPE na več mestih¹⁹⁹ napotuje na primeren odnos odvetnika do sodišča, pri čemer ne izvzema izražanja v pisnih vlogah. Še posebej pomemben je 18. člen KOPE, ki od odvetnika zahteva varovanje ugleda sodišč in mu zato prepoveduje dajanje žaljivih ali omalovažujočih izjav o njihovem delu in odločitvah. Glede na navedeno je popolnoma jasno, da odvetnikova svoboda izražanja tudi v pisnih vlogah ni neomejena in da ima odvetništvo kot del pravosodja pomembno vlogo pri vzpostavljanju zaupanja v sodstvo. Navedena avtonomna pravila tudi kažejo, da sama odvetniška stroka spoznava, da prepoved žaljivih izjav ne preprečuje učinkovitega izvrševanja odvetnikovih dolžnosti do stranke, družbe in prava.²⁰⁰

Odvetnik lahko uveljavlja svoje nezadovoljstvo s sodbo ali vodenjem postopka s pravnimi razlogi, vendar pri tem ne sme posegati po nespodobnih izjavah, ki v ničemer ne podkrepijo argumentov pritožbe, ampak služijo zgolj kot sredstvo za žalitve in napad na sodnika ali sodišče ter imajo za cilj jemanje ugleda in avtoritete sodišču.²⁰¹ Dejstvo, da gre za izjave odvetnika, torej pravnega strokovnjaka, ki je zavezan zgoraj navedenim avtonomnim pravilom, utemeljuje strožji pristop do takih izjav kot do izjav pravnih laikov ali drugih udeležencev postopka.²⁰²

Površen pregled sodne prakse ESČP bi verjetno pustil vtis, da je odvetnikova svoboda izražanja v pisnih vlogah praktično neomejena,²⁰³ vendar je za presojo etičnosti odvetnikovih navajanj v vlogah potrebno pozorno branje obrazložitve odločb, saj ESČP opozarja na neetičnost in neprimernost odvetnikovih pisanj tudi takrat, ko sicer ugotovi kršitev odvetnikove svobode izražanja.

Za tak primer je šlo v zadevi *Rodriguez Ravelo proti Španiji*.²⁰⁴ Odvetnik Ravelo (pritožnik) je v pripravljalni vlogi, ki je bila naslovljena na špansko sodišče, zapisal tudi zelo osebno in žaljivo²⁰⁵ »vrednostno sodbo odločanja sodnice, ki je po njegovem mnenju nalašč napačno ocenila dejstva in izdala pristransko sodbo«. ²⁰⁶ Sodnica je zoper pritožnika podala kazensko ovadbo zaradi kaznivega

¹⁹⁸ 7. točka 77.a člena Statuta Odvetniške zbornice Slovenije.

¹⁹⁹ Npr. drugi odstavek 9. člena KOPE, 15. člen KOPE, 43. člen KOPE.

²⁰⁰ Odločba US U-I-145/03 z dne 23. 6. 2005.

²⁰¹ Sklep VSL I Cp 3928/2011 z dne 18. 7. 2012.

²⁰² Sodba in sklep VSL II Cp 1874/2014 z dne 1. 10. 2014 in Sklep VSL I Cp 3928/2011 z dne 18. 7. 2012.

²⁰³ ESČP je npr. ugotovilo kršitev odvetnikove svobode izražanja, ko je bil odvetnik kaznovan za izjave o vpletenosti preiskovalnih sodnikov v mučenje obdolženca in o »sodnem outsourcingu mučenja«. Bono proti Franciji, št. 29024/11 z dne 15. december 2015. Kot primer, ko ESČP vendarle ni ugotovilo kršitve odvetnikove svobode izražanja v pisni vlogi, navajam zadevo Kincses proti Madžarski, št. 66232/10 z dne 27. 1. 2015.

²⁰⁴ Rodriguez Ravelo proti Španiji, št. 48074/10 z dne 12. 1. 2016.

²⁰⁵ Zapisal je, da je »sodnica naklepno ignorirala in priredila dejansko stanje in bila s tem žaljiva do strank postopka, zato njenih odločitev ne priznava. Sojenje je označil za nezakonito, sodnico pa za lažno in nesposobno.« L. Šutanovac, Osebne žalitve sodnikov v pisnih vlogah, Pravna praksa, št. 9, 2016, str. 27.

²⁰⁶ Prav tam, str. 27.

dejanja obrekovanja, pritožnik pa je bil pozneje obsojen na denarno oziroma zaporno kazen, če denarne ne bi poravnal.²⁰⁷ ESČP je ugotovilo kršitev pritožnikove svobode izražanja, predvsem zato, ker so bile izjave podane v pisni korespondenci in niso bile javno razglašene, spis pa je bil znan le odvetniku in sodnici. Element javnosti bi izjavam dal večjo težo, saj bi bolj vplival na avtoriteto sodstva. Kljub temu da je bila ugotovljena kršitev pritožnikove svobode izražanja, se mi zdi za presojo etičnosti pritožnikovega ravnanja bistveno, da je ESČP v obrazložitvi zapisalo, da je pritožnik izrazil nespoštovanje do sodnice in pravosodja, kar je *neprimerno za nekoga, ki opravlja spoštovan odvetniški poklic*, dejstvo, da je sodnico osebno žalil, pa je označilo za *nespodobno*.²⁰⁸

Sodnik Nicolau je k sodbi podal odklonilno ločeno mnenje, v katerem je opozoril, da bi ESČP moralo upoštevati tudi dostojanstvo in ugled napadene sodnice in ne zgolj tehtati med svobodo govora in avtoriteto sodstva. Sodnik Nicolau meni, da v zadevi ni prišlo do kršitve 10. člena EKČP, saj je bilo ravnanje pritožnika *pretirano ter v nasprotju z etiko in naravo odvetniškega poklica*.²⁰⁹

Sodna praksa daje velik pomen dejstvu, da nespodobne izjave v pisnih vlogah niso znane javnosti in da tako ne morejo bistveno škodovati ugledu in avtoriteti sodišča. S tem je sicer mogoče soglašati, vendar pa menim, da obstaja tudi element, ki bi lahko govoril v prid ostrejšemu omejevanju svobode izražanja v pisnih vlogah, pa ga sodna praksa ne omenja. Prav dejstvo, da so vloge *pisne*, namreč pomeni, da odvetnik ne uporabi preostre besede v trenutnem (čustvenem) zanosu ustnega nastopa na obravnavi, ampak je vloga oblikovana v mirnejšem okolju odvetnikove pisarne. Če se nespodobna izjava vendarle primeri, je mogoče napisano tudi prečrtati in začeti znova ter v primernejšem tonu. Če žaljiv besednjak kljub temu ostane v vlogi, pomeni, da se je odvetnik zavestno odločil hoditi po robu etičnega oziroma ta rob prestopiti.

3.1.2. Izražanje v sodni dvorani

V sodni praksi ESČP je uveljavljeno stališče, da se mora v sodni dvorani omogočiti svobodna in ostra izmenjava argumentov med strankama, odvetnikom pa mora biti dopuščeno, da pri tej izmenjavi argumentov sodelujejo, saj je le tako mogoče zagotoviti pravico do poštenega sojenja.²¹⁰ Prav tako velja, da se smejo odvetniki pri obrambi pravic njihovih strank na obravnavi izražati ostreje kot pri komentiranju postopka zunaj sodišča.²¹¹ Čeferin navaja, da je tako stališče razumno, saj je vzdušje na

²⁰⁷ Prav tam, str. 27 in Rodriguez Ravelo proti Španiji, št. 48074/10 z dne 12. 1. 2016.

²⁰⁸ L. Šutanovac, Osebne žalitve sodnikov v pisnih vlogah, Pravna praksa, št. 9, 2016, str. 27.

²⁰⁹ Prav tam, str. 27.

²¹⁰ R. Čeferin, Svoboda izražanje odvetnikov v sodni dvorani in zunaj nje, Odvetnik, št. 73, 2015, str. 43. in Nikula proti Finski, št. 31611/96 z dne 21. 3. 2002.

²¹¹ R. Čeferin, Svoboda izražanje odvetnikov v sodni dvorani in zunaj nje, Odvetnik, št. 73, 2015, str. 43.

obravnavah (zlasti kazenskih) pogosto napeto, odvetniki pa se morajo za reagiranje odločati hitro, saj je od odločitve sodišča glede procesnih vprašanj pogosto odvisen izid zadeve.²¹² »V takih okoliščinah je obravnava pogosto 'bojno polje', kjer se lahko zgodi, da odvetnik izreče kaj, česar po premisleku, v bolj akademski in umirjeni razpravi, morda ne bi izrekel.«²¹³ V takih razmerah morajo, tako Čeferin, sodišča dopustiti bolj svobodno izmenjavo argumentov med strankama, za kaznovanje odvetnika pa naj se odločajo le v primeru, ko gre odvetnik v svojih izjavah »res izrazito predaleč«.²¹⁴

Zgornja stališča so do določene mere prepričljiva, porajata pa se mi dva pomisleka. Prvi se nanaša na razlikovanje med nastopanjem v sodni dvorani in javnim nastopanjem, ki je po mojem prepričanju le delno utemeljeno. Meja med nastopanjem v sodni dvorani in nastopanjem pred splošno javnostjo se lahko hitro zabriše, posebej, ko gre za medijsko odmevnejše zadeve. Sodne obravnave so namreč načeloma odprte za javnost, zato bi moral odvetnik svoj nastop prilagoditi (omiliti), če meni, da obstaja verjetnost, da bi njegove izjave dobile medijski odmev.²¹⁵ Moj drugi pomislek je v zvezi z napetostjo na obravnavi. Te napetosti seveda ne gre zanikati, me pa čudi, da se vzdušje na obravnavi uporablja kot utemeljitev za strpnost do neprimernih izjav, odsotnost napetega vzdušja pri oblikovanju pisnih vlog in nastopanju v javnosti pa se ne uporabi kot utemeljitev za ostrejšo presojanje nespodobnih izjav, ki se pojavijo v pisnih vlogah in javnih nastopih.

V nadaljevanju povzemam relevanten primer iz slovenske sodne prakse, o katerem je odločalo tudi ESČP.

Zagovornik je zagovarjal obdolženca treh umorov, ki mu je za očitana kazniva dejanja grozila 30-letna zaporna kazen. Na glavni obravnavi je zagovornik delo izvedencev označil z izrazi: »neosmišljeno nakladanje«, »izvedenčevi umotvor«, »strokovna šibkost izvedencev«, »psihiatru si je pomagal s psihološkimi metodami, ki jih absolutno ne razume«, in »psiholog z zastarelimi psihološkimi metodami iz kamene psihološke dobe ter neznanstvenim psihodinamskim konceptom«.²¹⁶ Okrožno sodišče je ocenilo, da je bil zagovornikov odnos do dela izvedencev podcenjevalen in da je žalil njuno človeško dostojanstvo, zato je zagovornika na podlagi 78. člena ZKP kaznovalo z denarno kaznijo.²¹⁷ Zagovornik (v nadaljevanju pritožnik) je na sklep o kaznovanju vložil pritožbo, ki jo je Višje sodišče zavrnilo. V obrazložitvi je navedlo, da pritožnikovi izrazi predstavljajo »žaljivo vrednostno oceno in s tem napad na

²¹² Prav tam, str. 43.

²¹³ Prav tam, str. 43.

²¹⁴ Prav tam, str. 43.

²¹⁵ O tem tudi v podpoglavju 2.1.3 Komentiranje sodstva v javnosti.

²¹⁶ Odločba US Up-309/05 z dne 15.5.2008.

²¹⁷ Prav tam.

časť in dobro ime obeh izvedencev, saj izražajo prezir in zaničevanje ter nespoštovanje človeškega dostojanstva drugega ter so nevređne poklica, ki ga odvetnik opravlja»,²¹⁸ ter da bi pritožnik kritiko izvedenskih mnenj lahko podal na *»nešteto drugih sprejemljivih načinov*«. ²¹⁹

Pritožnik se je pritožil še na US RS zaradi kršitve 39. člena URS in 10. člena EKČP (svoboda izražanja). V pritožbi je navedel, da so bile njegove izjave le kritika neustreznega dela izvedencev z namenom čim bolj učinkovite obrambe njegove stranke, nikakor pa ni šlo za žalitev sodišča. ²²⁰

US RS je pritožbo zavrnilo. V obrazložitvi je navedlo, da je naloga razpravljajočega sodišča, da usmerja postopek na način, da se zagotovi primerno ravnanje strank in poštenost postopka ter da zagovornikova svoboda izražanja ni povsem neomejena. ²²¹ Odvetnika omejuje dejstvo, da nastopa v formaliziranem sodnem postopku, ki poteka na racionalni ravni, in tudi odvetniška profesionalna etika. Odvetnik lahko podaja ostre kritike, vendar mora ostati na ravni razumne argumentacije, žalitve pa med njimi nimajo mesta. Prag tolerance, ki jo sodišče lahko dopusti, ko gre za obrambo obdolženca, ki mu grozi stroga kazen, je višji kot sicer, vendar odvetnik tega skrajnega praga ne sme preseči. Če to stori, mora sodišče zavarovati zaupanje v sodstvo ter ugled in avtoriteto sodstva. ²²²

Pritožnikove izjave po mnenju US RS niso predstavljale le ostre kritike izvedenskih mnenj, ampak je šlo za *»osebno diskvalifikacijo izvedencev kot strokovnjakov*»,²²³ ki niso mogle služiti kot utemeljitev dokaznega predloga po postavitvi novih sodnih izvedencev, zato jih ni mogoče šteti kot izjave, ki so upravičene v funkciji zagotavljanja obdolženčeve pravice do obrambe. ²²⁴ US RS je nadalje poudarilo, da je pomembno, da stranke spoznajo, da *»žaljiva ostrina nastopa pred sodiščem ni dokaz kakovostnega zastopanja odvetnika*»²²⁵ in da kakovostna obramba zagovornika ne more temeljiti na žaljivih vrednostnih ocenah, ampak bi morala biti usmerjena v argumentirano razumno kritiko izvedenskega mnenja. ²²⁶

K povzeti odločbi sta ločeni mnenji podala ustavna sodnika Ciril Ribičič in Jan Zobec.

²¹⁸ Sklep VSL I Kp 1010/2004 z dne 3. 2. 2005.

²¹⁹ Prav tam.

²²⁰ Odločba US Up-309/05 z dne 15. 5. 2008.

²²¹ Prav tam.

²²² Prav tam.

²²³ Prav tam.

²²⁴ Prav tam. Na tem mestu US RS tudi opozarja, da bi žalitev izvedencev lahko celo ogrozila pošteno sojenje.

²²⁵ Prav tam.

²²⁶ Prav tam.

V odklonilnem ločenem mnenju sodnik Ribičič zapiše: *»Odločbi očitam tri slabosti: (1) Temeljno izhodišče za odločitev v tej zadevi bi moral biti pomen svobode izražanja nasploh in še posebej, ko gre za odvetnika v zahtevnem kazenskem postopku. (2) Po mojem mnenju se Ustavno sodišče v odločbi na svojo dosedanja prakso ne sklicuje na ustrezen način. (3) Končno vidim resne pomanjkljivosti pri sklicevanju na prakso ESČP.«*²²⁷

Pritrdilno ločeno mnenje sodnika Zobca povzemam nekoliko podrobneje. Zobec poudarja pomembno značilnost sodnih postopkov, to je njihovo racionalnost, torej reševanje sporov z močjo racionalnih, razumnih argumentov. Izogibanje čustvenim izbruhom odvetnika nato Zobec utemelji z dveh vidikov. Prvi je že omenjeno varovanje avtoritete in ugleda sodstva, drugi (enako pomemben) vidik pa je varovanje koristi odvetnikove stranke. Zagovornik bi se moral popolnoma posvetiti iskanju racionalnih argumentov, ki v (racionalnem) sodnem postopku edini lahko koristijo njegovi stranki. Izgovor, da je zagovornik uporabil neprimerne besede zaradi lastne čustvene angažiranosti, je po mnenju Zobca dvakrat slab. *»Najprej, ker kaže na šibkost odvetnikove profesionalnosti (...) in drugič, ker bi, če bi ga posplošili, v svoji skrajnosti privedel do tega, da v sodnih postopkih zmagujejo čustva.«*²²⁸

Zaradi svoje profesionalnosti, zavezanosti standardom odvetniškega poklica²²⁹ in zavedanja, da v sodnem postopku zmagujejo razumni argumenti, mora odvetnik vselej *»izključno in samo zaradi varovanja koristi svojega varovanca znati ohraniti mirno kri in hladne živce ter dati vse svoje duševne sposobnosti na razpolago razumu«*.²³⁰ Zobec še opozarja, da je pritožnik kar sam dokazal, da bi svoje nestrinjanje z izvedenskim mnenjem lahko izrazil ostro, a še vedno dostojno, saj je v ustavni pritožbi ponovil tisto, kar je povedal na obravnavi, a brez žaljivih vrednostnih sodb o izvedencih.²³¹

Pritožnik je zoper odločitve slovenskih sodišč vložil pritožbo na ESČP. Poleg izjav, ki jih je v tej zadevi presojal US RS, je ESČP presojal tudi naslednje izjave pritožnika glede enega izmed izvedencev, ki jih je podal ustno v pritožbenem postopku: *»... in ko me malomarnost takih izvedencev pri izdelavi mnenj, ki imajo za posledico 30 let zapora, upravičeno vznemiri ...«* in *»... da je šlamparija tega izvedenca neizmerna ...«*²³²

²²⁷ Odklonilno ločeno mnenje sodnika dr. Cirila Ribičiča v zadevi št. Up-309/05.

²²⁸ Pritrdilno ločeno mnenje sodnika Jana Zobca v zadevi št. Up-309/05.

²²⁹ Npr. 77. a člen Statuta OZS in 18. člen KOPE.

²³⁰ Pritrdilno ločeno mnenje sodnika Zobca v zadevi št. Up-309/05.

²³¹ Podrobneje glej prav tam.

²³² Čeferin proti Sloveniji, št. 40975/08, z dne 16. 1. 2018. V 19. točki so navedeni tudi drugi grobi izrazi, ki jih je pritožnik v pritožbi podal pisno.

ESČP je pritrnilo pritožniku, ki je zatrjeval kršitev pravice do svobode izražanja iz 10. člena EKČP. V obrazložitvi je navedlo, da 10. člen EKČP varuje vsebino izraženih mnenj pa tudi obliko, v kateri so ta mnenja posredovana.²³³ ESČP ugotavlja, da je bil poseg v pritožnikovo svobodo izražanja sicer predpisan z zakonom in je zasledoval legitimni cilj ohranjanja avtoritete sodstva,²³⁴ vendar pa ni bil nujen v demokratični družbi. ESČP je poudarilo, da so bile pritožnikove izjave podane v sodnem postopku pri njegovem prizadevanju za imenovanje novih izvedencev ter oslabitvi obstoječih izvedenskih mnenj ter da so bile *»pritožnikove izjave omejene na sodno dvorano, v nasprotju s kritiko sodnika, ki je bila npr. izražena v medijih«*.²³⁵ Iz utemeljitve Okrožnega sodišča v Ljubljani, da v strokovno usposobljenost izvedencev, ki sta vpisana v imenik izvedencev pri Ministrstvu za pravosodje, ne more dvomiti, po mnenju ESČP izhaja, da njunih strokovnih kompetenc ni mogoče kritizirati. Ob upoštevanju vpliva izvedenskih mnenj na izid postopka bi morala izvedenca prenesti kritiko v zvezi z njunim delom.²³⁶ Čeprav so pritožnikove pripombe imele negativno konotacijo in so bile nekoliko sovražne narave, *»pa so pomenile vrednostne ocene, ki so se nanašale na opravljanje nalog sodnih izvedencev«*,²³⁷ zato jih ni mogoče razumeti kot neupravičene osebne napade in ni mogoče šteti, da je bil njihov edini namen žaljenje izvedencev ali sodišča.²³⁸

Ad hoc sodnik Galič je v odklonilnem ločenem mnenju k omenjeni zadevi najprej opozoril na problem prevoda. ESČP je namreč odločalo o izrazih, ki jih je pritožnik navedel v pritožbi, ki jo je na ESČP vložil v angleškem jeziku. Tako je pritožnik *»neosmišljeno nakladanje«* prevedel kot *»senseless talking«*, *»šlamparijo«* kot *»negligence«*, *»umotvor«* kot *»mental construct«* ipd.²³⁹ Galič je opozoril, da je točen pomen izjav pomemben za izid v obravnavani zadevi, in izrazil obžalovanje, da je ESČP sprejelo pritožnikov lasten prevod spornih izjav namesto prevoda US RS.²⁴⁰ Namesto neutemeljene kritike sodstva *»bi moral odvetnik aktivno pomagati pri ohranjanju legitimnosti pravosodnega sistema in ustreznega spoštovanja sodstva«*.²⁴¹ *»Odvetniške zbornice so vsesplošno sprejele, da je olikano, spoštljivo in vljudno vedenje del kodeksa ravnanja odvetnikov in da takšno vedenje ni nezdržljivo s konceptom zagnanega in odločnega zastopanja.«*²⁴² Če je izvedensko mnenje napačno, je to mogoče povedati brez zaničljivih, vulgarnih in ponižujočih osebnih napadov, ne da bi odvetnik s tem manj učinkovito varoval interese stranke. Od odvetnikov se pričakuje ognjevitost zastopanje interesov

²³³ Prav tam.

²³⁴ Prav tam.

²³⁵ Prav tam.

²³⁶ Prav tam.

²³⁷ Prav tam.

²³⁸ Prav tam.

²³⁹ Podrobneje glej Odklonilno ločeno mnenje ad hoc sodnika Galiča.

²⁴⁰ Prav tam.

²⁴¹ Prav tam.

²⁴² Prav tam.

stranke, vendar imajo odvetniki tudi dolžnosti do sodišča, poleg tega pa so odvetniške zbornice same sprejele, da zagnano zavzemanje za strankino zadevo ne more biti izgovor za neolikano ali nevljudno vedenje do katerega koli udeleženca sodnega postopka.²⁴³ Galič sklene, da bi bilo pogubno (tudi za veliko večino članov odvetniške zbornice in za odvetništvo kot poklic), če bi prevladalo mnenje javnosti, da so najboljši odvetniki *»tisti, ki uporabljajo najbolj vulgaren in najbolj žaljiv jezik (...) in ki so zaničljivi do sodišča in drugih udeležencev v postopku«*.²⁴⁴

Sodnik Kūris je v pritrtilnem ločenem mnenju opozoril, da bi se morali sodniki ESČP v primerih izrazov, ki so izrečeni v tujem jeziku (v obravnavani zadevi v slovenščini) *»zanašati na pomen in čustveni naboj, ki ga izpodbijanim izrazom pripisujejo domača sodišča«*,²⁴⁵ saj lahko domača sodišča najbolje zaznajo in pravno ovrednotijo sporočilo izpodbijanega govora.²⁴⁶ Kūris je še navedel, da je to, da vlada ni ugovarjala pritožnikovemu prevodu, izrednega pomena za izid zadeve, in zapisal, da (če ima Galič prav glede *»pravega«* pomena spornih izrazov) ni pritožnik tisti, ki je v primeru zmagal, ampak je vlada tista, ki je izgubila.²⁴⁷

Osebnostno me zaključki ESČP ne prepričajo. Pritožnikove izjave so bile res podane v sodnem postopku pri obrambi pravic njegove stranke, menim pa, da se moramo vprašati, ali bi bila obramba pravic stranke šibkejša, če bi pritožnik izvedensko mnenje izpodbijal z olikanim jezikom. Trdim, da ne. Zgolj uporaba grobega jezika brez strokovnih argumentov ne more omajati izvedenskega mnenja, zato bi bilo za stranko bolje, da bi pritožnik uporabil umirjen jezik in pozornost usmeril v strokovne argumente, ki bi vsebinsko omajali izvedenska mnenja. Stališče ESČP, da so bile izjave pritožnika omejene na sodno dvorano,²⁴⁸ je zgolj teoretično pravilno. Šlo je za medijsko zelo odmeven sodni proces,²⁴⁹ v katerem so besede iz sodne dvorane hitro postale dostopne širši javnosti. Tako je bilo v medijih mogoče brati tudi, da je bilo početje izvedencev v tej zadevi *»sramota za stroko«*.²⁵⁰ Izjave so torej res bile *podane* v sodni dvorani, niso pa bile nanjo *omejene*, zato menim, da bi bilo treba v obravnavanem primeru upoštevati tudi merila, ki veljajo za izražanje odvetnikov v javnosti, in ne zgolj tistih, ki urejajo izražanje v sodni dvorani. Izpeljava ESČP, da iz obrazložitve Okrožnega sodišča v Ljubljani izhaja, da strokovnega znanja konkretnih izvedencev ni mogoče kritizirati, saj ju je potrdilo Ministrstvo za pravosodje,²⁵¹ ni

²⁴³ Prav tam.

²⁴⁴ Prav tam.

²⁴⁵ Pritrdilno ločeno mnenje sodnika Kūrisa.

²⁴⁶ Prav tam.

²⁴⁷ Prav tam.

²⁴⁸ Čeferin proti Sloveniji, št. 40975/08, z dne 16. 1. 2018.

²⁴⁹ Tako tudi Čeferin Peter, Odvetnik in etika, Podjetje in delo, št. 6-7, 2007, str. 1573-1581.

²⁵⁰ STA /D.P./ M.Ž., *Primer Perić: Sojenje gre h koncu*, 12. 3. 2004. Dostopno na: <https://www.24ur.com/novice/slovenija/primer-peric-sojenje-gre-h-koncu.html>

²⁵¹ Čeferin proti Sloveniji, št. 40975/08, z dne 16. 1. 2018.

prepričljiva. Že Višje sodišče v Ljubljani je v obrazložitvi navedlo, da bi pritožnik lahko svoje mnenje izrazil na »nešteto drugih sprejemljivih načinov«, ²⁵² to stališče pa sta ponovila tudi US RS in sodnik Zobec v pritrdilnem ločenem mnenju. Ne gre torej za to, da strokovno znanje izvedencev ne more biti podvrženo kritiki, gre le za to, da mora biti ta posredovana na način, ki ne izraža prezira, zaničevanja in nespoštovanja človeškega dostojanstva. ²⁵³

Zaradi očitno netočnih prevodov, ki so pritožnikove sporne izjave močno omilili, se zdi, da ESČP niti ni odločalo o isti zadevi kot slovenska sodišča. ²⁵⁴ Rok Čeferin je sicer o problemu prevoda zapisal: »V zvezi s tem očitkom velja opozoriti na 49. točko obravnavane sodbe, v kateri je ESČP ugotovilo, da Republika Slovenija v postopku ni oporekala pravilnosti pritožnikovega prevoda spornih besed v angleški jezik. Prevod spornih besed, zaradi uporabe katerih je bil odvetnik obsojen, je bil torej nesporno pravilen, ugotavlja ESČP.« ²⁵⁵ Menim, da je citirano sklepanje preveč poenostavljeno. Odsotnost oporekanja prevodu ne more nujno pomeniti pravilnosti prevoda, lahko gre npr. zgolj za slabo pravdanje Republike Slovenije. Ne gre pa prezreti dejstva, da je ESČP v izrazih pritožnika (kljub omiljenemu prevodu) zaznalo »obžalovanja vredno pomanjkanje preišljenosti«. ²⁵⁶

Pri vsakem odvetnikovem ravnanju moramo upoštevati vsa razmerja, v katerih je udeležen, in vse etične dolžnosti, ki jim je izpostavljen. ²⁵⁷ V opisani zadevi moramo zato upoštevati tudi odvetnikovo dolžnost vestnega in požrtvovalnega zastopanja stranke. Ocenjujem, da v tej zadevi nasprotja med dolžnostmi do stranke in dolžnostmi do sodišča sploh ni bilo, saj zagovornikov olikan nastop stranki nikakor ne bi škodoval. Menim celo, da bi zagovornik svojo stranko zagovarjal učinkoviteje, če bi izvedensko mnenje izpodbijal s strokovnimi argumenti, namesto da se je zatekel k žaljivim in neprimernim opazkam. Spričo povedanega ne more biti nobenega dvoma, da je bilo nastopanje pritožnika pred domačimi sodišči v nasprotju z več avtonomnimi pravili odvetniškega stanu. ²⁵⁸ Pozitivno je, da so odvetnika disciplinski organ OZS kaznovali, ²⁵⁹ kar kaže na prizadevanje OZS, da standard obnašanja svojih članov postavi višje, kot ga je v omenjeni zadevi postavilo ESČP.

²⁵² Sklep VSL I Kp 1010/2004 z dne 3. 2. 2005.

²⁵³ Prav tam.

²⁵⁴ Pomembnost prevodov za izid zadeve poudarjata sodnika Galič in Kūris v ločenih mnenjih ter tudi V. Bergant Rakočević v V. Bergant-Rakočević, Umotvori in neosmišljena nakladanja prepričala ESČP, Pravna praksa, št. 3-4, 2018, str. 36.

²⁵⁵ R. Čeferin, Kršitev svobode izražanja odvetnikov, Odvetnik, št. 84, 2018, str. 43.

²⁵⁶ Čeferin proti Sloveniji, št. 40975/08/08, z dne 16. 1. 2018.

²⁵⁷ Podrobneje glej podpoglavje 1.2 Etične dolžnosti odvetnika.

²⁵⁸ Npr. drugi odstavek 8. člena, drugi odstavek 9. člena, 15. člen, 18. člen in tretji odstavek 43. člena KOPE ter 7. točka 77. a člena Statuta OZS.

²⁵⁹ P. Čeferin, Odvetnik in etika, Podjetje in delo, št. 6-7, 2007, str. 1573-1581.

3.1.3. Komentiranje sodstva v javnosti

Z vidika pravne urejenosti je sodni postopek nujno formaliziran. Sestavni del te formaliziranosti so tudi procesna pravila, ki določajo, s kakšnimi sredstvi in kdaj lahko stranke podajajo izjave, ter tudi to, na kakšen način se morajo pri tem izražati.²⁶⁰ Zunaj sodnih dvoran pa dajejo ton odvetniškemu izražanju predvsem avtonomna pravna pravila,²⁶¹ ki v določenih primerih predvidevajo tudi sankcije za nespoštovanje teh pravil.²⁶² Ta pravila pripomorejo k varovanju sodne veje oblasti pred neprimernimi kritikami, *»ki bi bile zgolj izraz želje ali strategije nadaljevati sodno razpravo v sredstvih javnega obveščanja ali poravnavanja računov s sodnikom, ki je odločal v posamezni zadevi«*.²⁶³ KOPE odvetnike napotuje na zadržanost pri nastopih v sredstvih javnega obveščanja, sicer pa za nastopanje v javnosti veljajo vsa že predhodno navedena avtonomna pravna pravila, ki od odvetnika zahtevajo spoštljivo komunikacijo in kulturno obnašanje. Nastopanje odvetnika v skladu s temi pravili je po mojem prepričanju še toliko bolj pomembno, ko gre za nastopanje v širši javnosti, saj morebitni zdrsi v takih primerih lahko pustijo še večje posledice (npr. pri zaupanju javnosti v sodstvo). Z vidika heteronomnih splošnih pravnih norm pa lahko rečemo, da se *»omejitev svobode izražanja odvetnikov zunaj postopka presoja v bistvenem tako, kot to velja na splošno glede omejitve ustavne pravice iz 39. člena URS«*.²⁶⁴ Pravno dopustno, a kulturno in etično neprimerno izražanje bo tako predvsem predmet javne kritike, ne pa tudi pravnega omejevanja.²⁶⁵

Ko govorimo o odvetnikovih kritikah dela sodišč, je US RS odločilo, da je močnejše varovana kritika, izražena v sodni dvorani ali pisni vlogi, kjer gre v bistvu za interno komunikacijo med odvetnikom in sodiščem, ki se ne odvija na očeh splošne javnosti.²⁶⁶ Tudi sodna praksa ESČP je do odvetnikovih kritik sodišč strožja, ko gre za izjave podane zunaj sodne dvorane.²⁶⁷ Pri javnem izražanju mora iti za resno kritiko, ki ima trdno dejansko podlago²⁶⁸ ter se nanaša na ravnanje sodišča v konkretnem sodnem postopku, in ne za žaljiv napad *ad personam* oziroma za kritiko sodstva na splošno.²⁶⁹ Na pomanjkljivosti, na katere odvetniki opozarjajo zunaj sodne dvorane, so dolžni pred tem opozoriti tudi

²⁶⁰ T. Pavčnik, Svoboda izražanja odvetnikov kot poseben tip svobode govora, *Odvetnik*, (2015) 73, str. 46-50.

²⁶¹ KOPE tako odvetnikom nalaga spoštovanje sodišč (18. člen) in zadržanost pri nastopanju v medijih (25. člen).

²⁶² Npr. 7. točka 77. a člena Statuta Odvetniške zbornice Slovenije.

²⁶³ A. Vilfan Vospersnik, Svoboda izražanja odvetnikov v sodni dvorani in zunaj nje v sodni praksi ESČP, *Odvetnik*, št. 73, 2015, str. 51.

²⁶⁴ T. Pavčnik, Svoboda izražanja odvetnikov kot poseben tip svobode govora, *Odvetnik*, (2015) 73, str. 46-50.

²⁶⁵ Prav tam, str. 46-50.

²⁶⁶ Odločba US Up-793/15 z dne 10. 10. 2018. Podobno tudi ESČP v zadevi Bono proti Franciji, št. 29024/11 z dne 15. 12. 2015.

²⁶⁷ Schöpfer proti Švici, št. 25405/94, z dne 20. 5. 1998.

²⁶⁸ A. Velkaverh, Odvetniki imajo pravico javno opozarjati na napake v sodstvu, *Odvetnik*, št. 72, 2015, str. 57 in Morice proti Franciji, št. 29369/10 z dne 23. 4. 2015.

²⁶⁹ A. Vilfan Vospersnik, Svoboda izražanja odvetnikov v sodni dvorani in zunaj nje v sodni praksi ESČP, *Odvetnik*, št. 73, 2015, str. 51.

sodišče v sodnem postopku.²⁷⁰ Odvetnik lahko po mnenju Petriča javno komentira sodstvo, njegova kritika pa ne sme preseči prave mere.²⁷¹ »Malicioznih, zavajajočih in pavšalnih, v svojem bistvu neutemeljenih kritik ter žaljivih vrednostnih sodb, še zlasti če so usmerjene ad personam, svoboda izražanja ne varuje – še posebej pa so neprimerne med izobraženimi ljudmi.«²⁷²

Menim, da se mora odvetnik vzdržati javnega izjavljanja o splošnem stanju v sodstvu, lahko pa v javnosti pojasnjuje konkretne sodne postopke, tudi tiste, ki so še v teku. Tak nastop mora biti strnjen in strogo omejen na dejstva. Pri postopkih, ki so še v teku, naj odvetnik ne presoja ravnanj sodišča, pri zaključenih postopkih pa naj bo morebitna kritika izražena izrazito dostojno, brez spuščanja v osebne polemike. Odvetnik se je dolžan zavedati možnih negativnih učinkov svojih javnih nastopov na avtoriteto sodišča in zaupanje javnosti v sodstvo, zato naj odvetnik v javnih nastopih še bolj dosledno sledi vsem pravilom KOPE.

Kljub načelnemu razlikovanju odvetnikovega nastopanja v sodni dvorani in zunaj nje je pomembno opozoriti, da se te meje lahko zelo hitro zabrišejo, še zlasti v medijsko bolj izpostavljenih zadevah. Besede, izrečene v sodni dvorani, se prek medijev hitro prelevijo v javni govor, zato se mora odvetnik tega pretoka informacij tudi zavedati.²⁷³ Menim, da bi moral odvetnik v primeru medijsko odmevnih zadev svoj nastop prilagoditi in se tudi v sodni dvorani izražati, kot da nastopa pred mediji in splošno javnostjo. Tudi sodna praksa bi po mojem mnenju lahko upoštevala dejanski odmev, ki ga odvetnikove izjave dobijo v javnosti, in ne togo vztrajati na razlikovanju med izjavami, podanimi pred in za vrati sodne dvorane. Različna merila za presojo nastopa v sodni dvorani in pred mediji oziroma širšo javnostjo pa se mi zdijo utemeljena, ko gre za zadeve, ki niso deležne medijske pozornosti.²⁷⁴

4. ZLORABA PROCESNIH PRAVIC

Med različnimi očitki, ki so jih deležni odvetniki, so med bolj pogostimi očitki o zlorabi procesnih pravic v korist njihovih strank. Za zlorabo pravice gre, ko »subjekt sicer izhaja iz abstraktnega upravičenja, a ga izvršuje tako, da posega v pravico, ki pripada drugemu«.²⁷⁵ Pri procesnih zlorabah naletimo na razhajanje med sredstvom in ciljem procesnega akta, »med objektivno funkcijo procesnega akta in učinkom, ki ga v konkretnem primeru stranka namerava doseči. Bistvo zlorabe pomeni torej uporaba

²⁷⁰ Prav tam, str. 51.

²⁷¹ E. Petrič, Pogled ustavnega sodnika na odvetništvo, Odvetnik, št. 54, 2011, str. 4.

²⁷² Prav tam, str. 4.

²⁷³ H. Jenull, O svobodi izražanja odvetnikov, Odvetnik, (2015) 73, str. 54.

²⁷⁴ Jenull meni, da je za izražanje na sodišču in zunaj njega treba oblikovati in upoštevati enaka merila. Glej prav tam, str. 54.

²⁷⁵ M. Pavčnik, Teorija prava: prispevek k razumevanju prava (2015), str. 175.

procesnega sredstva z namenom doseči cilj, za katerega to sredstvo ni bilo zasnovano.»²⁷⁶ Tipičen primer zlorabe procesnih pravic je na primer vlaganje pravnih sredstev samo z namenom zavlačevanja postopka.²⁷⁷

Pri vrednotenju odvetnikovih ravnanj, ki bi jih lahko opredelili kot zlorabo pravic, del stroke opozarja, da moramo pri tem vprašanju upoštevati kontekst razmerja med stranko in odvetnikom, saj je prav od narave razmerja, v katerem se neka pravica uveljavlja, odvisno, ali gre za etično uveljavljanje pravice ali za njeno zlorabo.²⁷⁸ Upoštevati moramo, da KOPE v 41. členu od odvetnika zahteva »*vestno in požrtvovalno*« zastopanje stranke tako, da zanjo uporabi »*vsa možna in dopustna zakonita sredstva*«. Pri vprašanju, kaj je odvetnik pri varstvu pravic stranke dolžan storiti, Čeferin napravi zanimiv razloček. Po njegovem mnenju odvetnik stranke ne sme nagovoriti oziroma ji svetovati, naj s ciljem izboljšanja svojega pravnega položaja zlorabi svoje procesne pravice, saj je enako kot kršitev pravice »*treba vrednotiti tudi zlorabo pravice, torej njeno izvrševanje na način, ki odstopa od njenega namena. Napeljevanje stranke k zlorabi pravic s strani odvetnika je torej treba šteti za neetično dejanje.*«²⁷⁹ Čeferin se v nadaljevanju sprašuje, ali sme odvetnik stranko zgolj opozoriti na možnost, da si z zlorabo prava utegne izboljšati svoj pravni položaj. Po mnenju Čeferina odvetnik v okviru svojih obveznosti iz 29. člena URS to mora (in ne zgolj sme) storiti, saj je bistveni del kakovostne pravne pomoči, ki jo odvetnik zagotavlja stranki, njegova dolžnost, da stranko celovito informira o okoliščinah, ki lahko vplivajo na izboljšanje ali poslabšanje njenega pravnega položaja v postopku.²⁸⁰ Če se stranka na podlagi takih popolnih informacij odloči za strategijo obrambe, ki vključuje zlorabo pravic, ji odvetnik tega ne sme preprečiti, ampak mora tako obrambo izpeljati. Če bi odvetnik stranki vsiljeval strategijo obrambe, ki bi bila v nasprotju z njeno voljo, bi po mnenju Čeferina posegel v njeno ustavno pravico do obrambe, s tem pa bi ravnal v nasprotju z interesom stranke in tudi v nasprotju z javnim interesom.²⁸¹ V luči specifičnega razmerja med stranko in odvetnikom tako »*dejanje, ki bi sicer lahko imelo znake zlorabe prava, preneha biti zloraba in postane etično upravičeno uveljavljanje pravice.*«²⁸² Tem ugotovitvam Čeferin postavlja naslednjo omejitev. Odvetnik je dolžan slediti volji stranke samo, »*če lahko na ta način stranki izboljša njen položaj v postopku.*«²⁸³ Če tak procesni manever stranki ne

²⁷⁶ L. Varanelli, Zloraba procesnih pravic, Pravna praksa, št. 7-8, 2009, str. 8-11.

²⁷⁷ R. Čeferin, Ali pomeni vlaganje pravnih sredstev odvetnika z namenom zavlačevanja zlorabo procesnih pravic?, Odvetnik, št. 47, 2010, str. 4.

²⁷⁸ Prav tam, str. 4.

²⁷⁹ R. Čeferin, Pravice in dolžnosti odvetnika v razmerju do njegovih strank in do družbene skupnosti, Podjetje in delo, št. 6-7, 2014, str. 1015-1025.

²⁸⁰ Prav tam, str. 1015-1025.

²⁸¹ Prav tam, str. 1015-1025.

²⁸² R. Čeferin, Ali pomeni vlaganje pravnih sredstev odvetnika z namenom zavlačevanja zlorabo procesnih pravic?, Odvetnik, št. 47, 2010, str. 4.

²⁸³ Prav tam, str. 4.

bi prinesel nobene koristi, ampak je namen stranke le nagajanje nasprotni stranki ali nek drug nekoristen in nemoralen namen, potem mora odvetnik zahtevo stranke zavrnil, saj bi taka zahteva presegala dolžnostni okvir vestnega in požrtvovalnega zastopanja stranke. Izpolnitev strankine zahteve, ko bi ta zasledovala nekoristen in nepošten namen, bi »lahko pomenila zlorabo pravic s strani odvetnika«.²⁸⁴ Menim, da lahko opisano Čeferinovo razmišljanje²⁸⁵ z enim stavkom zajamem takole: odvetnik je dolžan slediti volji stranke, če bi tako ravnanje za stranko imelo korist v postopku.

V sodni praksi je glede zlorabe procesnih pravic uveljavljeno stališče, ki zgoraj opisanemu razmišljanju nasprotuje. US RS je zapisalo: »Pravni red tudi sicer ne dopušča uveljavljanja ali izvrševanja neke pravice v nasprotju z namenom, zaradi katerega jo postavlja pravni red. V takih primerih gre namreč za zlorabo pravice, ki ne more uživati pravnega varstva.«²⁸⁶ Glede na jasnost diktije je očitno, da sodna praksa ne bo pristajala na kompromise, ko bo šlo za zlorabo procesnih pravic odvetnika, tudi če bi ta le sledil volji stranke v skrbi za njene koristi. Pavčnik poudarja, da je temeljno načelo pravne države, »da se je treba za legitimne cilje zavzemati legalno«.²⁸⁷ Pri tem opozarja na prvi odstavek 11. člena ZOdv, ki določa, da ima odvetnik pravico uporabiti v mejah zakona (poudaril M. Pavčnik) in pooblastila vsako pravno sredstvo, za katero misli, da lahko koristi stranki.²⁸⁸ Še tako lep cilj torej ne posvečuje sredstva, ki je protipravno.²⁸⁹

Iz KOPE izhaja predstava o odvetniku kot resnem strokovnjaku, ki si skupaj s sodiščem in tožilstvom prizadeva korektno izpeljati postopek.²⁹⁰ V 20. členu KOPE beremo, da naj odvetnik pri varovanju zakonitih in pravnih koristi svojih strank pomaga sodiščem in drugim organom s svojim nastopom in predlogi. Kranjc meni, da je glede na vsebino KOPE jasno, da je »izraba morebitnih nedorečenosti v postopku, z edinim namenom, da se prepreči obsodba oziroma doseže zastaranje kazenskega pregona«²⁹¹ v nasprotju s KOPE.²⁹² Če rečemo, da je odvetnik ravnal v korist stranke, s tem nismo ničesar povedali o etičnosti njegovega ravnanja. Presoja etičnosti pa ne more biti omejena samo na korist stranke, »temveč mora upoštevati ves pravni, etični in socialni kontekst celotnega ravnanja«.²⁹³

²⁸⁴ Prav tam, str. 4. Tako tudi Ž. Klun v Ž. Klun, O zlorabi pravic v civilnih postopkih, Odvetnik, št. 77, 2016, str. 25.

²⁸⁵ Čeferinovemu razmišljanju pritrjuje tudi S. Pečenko v S. Pečenko, Še nekaj besed o odvetniški poklicni etiki, Odvetnik, št. 57, 2012, str. 35.

²⁸⁶ Odločba US U-I-413/98 z dne 25. 5. 2000. Tako tudi odločba US Up-3427/07 in U-I-287/07 z dne 6. 11. 2008.

²⁸⁷ M. Pavčnik, Teorija prava: prispevek k razumevanju prava (2015), str. 179.

²⁸⁸ Prav tam.

²⁸⁹ M. Pavčnik, Glose o zlorabi pravnega pozitivizma, pravne oblike in prepovedi zlorabe pravice, Podjetje in delo, št. 6-7, 2010, str. 1070.

²⁹⁰ J. Kranjc, Ni vse, kar je dovoljeno, tudi pošteno (spodobno), Pravna praksa, št. 45, 2007, str. 6-9.

²⁹¹ Prav tam, str. 6-9.

²⁹² Prav tam, str. 6-9.

²⁹³ Prav tam, str. 6-9.

Zdi se, da Čeferin pri svojem razmišljanju pozablja na posledice, ki jih utegne imeti v prihodnosti uporaba procesnih pravic v nasprotju z njihovim namenom. Za primer vzemimo kazenski postopek. Ta vsebuje vrsto kvatel, ki obdolžencu omogočajo varstvo njegovih pravic v postopku. Če odvetnik v obrambi pravic svoje stranke te kvatele uporablja na način, ki ni skladen z njihovim namenom, in tako onemogoča sodišču, da bi korektno in v razumnem roku izpeljalo postopek, bo slej ko prej moral reagirati zakonodajalec. Ta bo bržkone ugotovil, da je procesnih kvatel preveč in da je treba njihovo število omejiti.²⁹⁴ Tako zaostrovanje, s katerim se zmanjšuje možnost zlorabe pravic, dolgoročno lahko privede do zoženja ali celo odprave procesnih kvatel, kar nedvomno škodi prihodnjim udeležencem postopka (ti pa so odvetnikove potencialne stranke).²⁹⁵

Strinjam se s Čeferinom, ko zapiše, da moramo vprašanje zlorabe procesnih pravic presojati z upoštevanjem konteksta razmerja med stranko in odvetnikom. A menim, da moramo upoštevati *tudi* ta kontekst poleg vseh drugih razmerij, v katerih je udeležen odvetnik, in etičnih dolžnosti, ki iz vseh teh razmerij izvirajo.²⁹⁶ Ne vidim namreč razloga, da bi razmerje med odvetnikom in stranko postavili tako visoko, da bi etične dolžnosti iz drugih razmerij upoštevali le, če ne bi prihajale v nasprotje z zasledovanjem koristi stranke. Menim, da niti besedilo (in tudi sam duh) KOPE ne napotuje na tako razmišljanje.

Ravnanja, ki pomenijo zlorabo procesnih pravic, pomenijo oviranje sodišča v njegovem prizadevanju za korektno vodenje postopka. Če je tako oviranje ponavljajoče in sistematično, lahko javnost to dojame kot nesposobnost oziroma nezmožnost sodišča, da bi sojenje potekalo tekoče, brez nepotrebnega odlašanja in da bi bila končna vsebinska odločitev sprejeta v razumnem roku. Če odvetnik s svojim nastopanjem povzroči opisano situacijo, je to v popolnem nasprotju z določbo KOPE, ki od odvetnika zahteva, da pri varovanju pravnih koristi svojih strank pomaga sodiščem,²⁹⁷ in določbo, ki odvetniku zapoveduje krepitev zaupanja javnosti v sodstvo.²⁹⁸

»Dejanja, ki pomenijo zlorabo, so protipravna in zato ne morejo uživati pravnega varstva.«²⁹⁹ To stališče US RS mora biti osnova, na kateri gradimo razmišljanje o nedopustnosti rabe procesnih kvatel

²⁹⁴ M. Accetto: *Scila in Karibda odvetnikove vesti*, 28. 10. 2007, dostopno na: <https://www.iusinfo.si/medijsko-sredisce/kolumne/10431>.

²⁹⁵ J. Kranjc, Ni vse, kar je dovoljeno, tudi pošteno (spodobno), *Pravna praksa*, št. 45, 2007, str. 6-9.

²⁹⁶ Za podrobnejši opis teh razmerij in etičnih dolžnosti glej podpoglavje 1.2 Etične dolžnosti odvetnika.

²⁹⁷ 1. odstavek 20. člena KOPE.

²⁹⁸ 1. odstavek 18. člena KOPE.

²⁹⁹ Odločba US Up-3427/07 in U-I-287/07 z dne 6. 11. 2008.

v nasprotju z njihovim namenom. Če mu sledimo, bomo neizbežno prišli do zaključka, da je odvetnikova zloraba procesnih pravic nedopustna, čeravno problematiko postavimo v kontekst razmerja med odvetnikom in stranko. Da odvetnik ni povsem prost pri zastopanju stranke, nam pove tudi KOPE, ko opredeljuje način vestnega in požrtvovalnega zastopanja stranke. Odvetnik naj stranko zastopa tako, da zanjo uporabi vsa možna *in dopustna zakonita sredstva*³⁰⁰ (poudaril A. Kanalec). Na vprašanje, ali odvetnik lahko stranki priporoči oziroma ji vsaj omeni protipravno možnost, ki bi stranki koristila, moramo nujno odgovoriti z odločnim ne. Ali bi sploh lahko kje začrtali mejo sprejemljivega ravnanja odvetnikov, če bi dopustili celo protipravnost?

5. SKLEP

Odločitev, ali bo odvetnik ravnal skladno z uveljavljenimi etičnimi načeli, je v pretežni meri odvisna od njegove lastne vesti, zato KOPE ne more biti kaj več kot pripomoček oziroma vodilo, ki odvetniku pomaga v trenutkih, ko se ta znajde na etičnem razpotju. Predpogoj, da bo KOPE lahko odvetniku pomagal, je ta, da odvetnik ni slepo zaverovan v lastno etično presojo, ampak se zaveda pomena deontoloških kodeksov, ki predstavljajo *»zapis določenih moralnih pravil in načel, ki so se skozi daljše časovno obdobje izoblikovali v okviru določenega poklica, stroke ali stanu«*.³⁰¹

Menim, da korenite spremembe KOPE niso potrebne, a bi bila dobrodošla dopolnitev, ki bi v posameznih primerih dala več možnosti OZS za ukrepanje ob etičnih kršitvah. Po mojem mnenju bi bila smiselna sprememba, ki bi omogočala, da bi večkratno in ponavljajoče kršenje KOPE pomenilo disciplinsko kršitev, ki bi jo lahko obravnavali disciplinski organi OZS. Smiselna bi bila tudi sprememba Statuta OZS. Ta namreč v tem trenutku disciplinske kršitve deli na lažje in hujše odvetnikove kršitve dolžnosti pri opravljanju odvetniškega poklica,³⁰² disciplinski ukrep odvzema pravice opravljati odvetniški poklic oziroma delo ali prakso v odvetniški pisarni pa določa le v primeru hujše kršitve.³⁰³ Menim, da bi bilo treba Statut OZS dopolniti tako, da bi bil omogočen most med lažjimi in hujšimi disciplinskimi kršitvami na način, da bi tudi več ponavljajočih se lažjih kršitev pomenilo hujšo disciplinsko kršitev. Na prvi pogled se morda zdi, da bi nakazane spremembe pomenile prehudo zaostritev, vendar menim, da ni tako. Opisani predlogi novosti bi namreč prišli v poštev le ob vztrajnem in ponavljajočem se kršenju KOPE ali Statuta OZS, kar pomeni, da bi zadevale le tisti del neetičnih

³⁰⁰ 41. člen KOPE.

³⁰¹ A. Novak, Pravo in vrednote: Deontološki kodeksi praviških poklicev – med moralo in pravom, Podjetje in delo, št. 6–7, 2001, str. 1081–1090.

³⁰² 77., 77. a in 77. b člen Statuta OZS.

³⁰³ Podrobneje glej 79. in 81. člen Statuta OZS.

ravnanj, zoper katere se v tem trenutku zdi, da OZS nima učinkovitega vzvoda, hkrati pa so prav ta ravnanja tista, ki najbolj škodijo ugledu pravosodja in hkrati mečejo slabo luč na odvetništvo kot celoto.

Bolj kot za morebitne spremembe bi si bilo treba prizadevati za skrb za spoštovanje obstoječe ureditve in za spodbujanje zavedanja, da je upoštevanje etičnih normativov nujno za obstoj odvetništva kot uglednega poklicnega stanu. V tem delu pa odgovornosti ne nosita zakonodajalec ali sodstvo, niti OZS, ampak vsak posamezni odvetnik. Ta si je namreč dolžan prizadevati, da bo s svojim ravnanjem dajal zgled resnega in dostojanstvenega strokovnjaka, ki svoje poklicno in zasebno življenje uravnava po merilih kulture in spodobnosti. Ta naloga nikakor ni lahka, saj od odvetnika ne zahteva le načelnega strinjanja z zahtevami poklicne etike, ampak ga postavlja v zelo človeške dileme vsakdanje realnosti. Odvetnik, ki bo upošteval etična načela, ne bo mogel vedno izpolniti vseh strankinih zahtev, kar nujno pomeni, da bo moral v takih primerih nekatere zelo otipljive osebne koristi postaviti na stran. Če upoštevamo vse težke zgodbe, s katerimi se odvetnik srečuje pri svojem delu s strankami, in neizogibno napetost, ki je del sodnih postopkov, pa tudi ohranjanje spoštljivosti v komunikaciji ni več tako preprosto, kot se sprva morda zdi. V takih primerih pričakujemo od odvetnika veliko zbranosti in samoobvladovanja, ki ga od drugih posameznikov (tudi strokovnjakov) običajno ne zahtevamo. In nenazadnje, ves ta odvetnikov trud je usmerjen v tako neotipljiv cilj, kot je prizadevanje za višjo raven etičnosti v odvetniškem poklicu.

Naj ob koncu izrazim željo, da to magistrsko diplomsko delo ne bi bilo razumljeno kot neusmiljeno udrihanje po odvetništvu in izpostavljanje njegovih slabosti, ampak kot poskus prispevanja k napredku na nekaterih področjih odvetniške poklicne etike. Prav nobenega dvoma ni, da bi bilo podobno delo mogoče oblikovati tudi o mnogih hvalevrednih vidikih in dosežkih odvetništva.

6. VIRI IN LITERATURA

6.1. Literatura

1. Avbelj, Matej: *Svoboda izražanja in ustavno načelo demokratičnosti*, Pravna praksa, št. 27-28, 2003, str. 8-9.
2. Bergant-Rakočević, Vesna: *Umotvori in neosmišljena nakladanja prepričala ESČP*, Pravna praksa, št. 3-4, 2018, str. 36.
3. Betetto, Nina: *Odvetnik, pravo in družba*, Odvetnik, št. 85, 2018, str. 24.
4. Čeferin, Peter: *Odvetnik in etika*, Podjetje in delo, št. 6-7, 2007, str. 1573-1581
5. Čeferin, Rok: *Ali pomeni vlaganje pravnih sredstev odvetnika z namenom zavlačevanja zlorabo pravic?*, Odvetnik, št. 1/47, 2010, str. 4.
6. Čeferin, Rok: *Kršitev svobode izražanja odvetnikov*, Odvetnik, št. 84, 2018, str. 43.
7. Čeferin, Rok: *Moralno razumevanje prava - pogled odvetnika*, Odvetnik, št. 68, 2014, str. 15.
8. Čeferin, Rok: *Pravice in dolžnosti odvetnika v razmerju do njegovih strank in do družbene skupnosti*, Podjetje in delo, št. 6-7, 2014, str. 1015-1025.
9. Čeferin, Rok: *Svoboda izražanja in varstvo ugleda ter neodvisnost sodstva*, Odvetnik, št. 62, 2013, str. 3.
10. Čeferin, Rok: *Svoboda izražanje odvetnikov v sodni dvorani in zunaj nje*, Odvetnik, št. 73, 2015, str. 43.
11. J. Turk, Boštjan: *Odvetniška etika na hudi preizkušnji*, Pravna praksa, št. 3, 2019, str. 18-19.
12. Jenull, Hinko: *O svobodi izražanja odvetnikov*, Odvetnik, št. 73, 2015, str. 54.
13. Jenull, Hinko: *Odvetnik in javnost*, Odvetnik, št. 4, 1999, str. 13.
14. Klun, Žiga: *O zlorabi pravic v civilnih postopkih*, Odvetnik, št. 77, 2016, str. 25.
15. Kranjc, Janez: *Kaj je etika in kdo jo potrebuje?*, Odvetnik, št. 77, 2016, str. 15
16. Kranjc, Janez: *Nemo fit casu bonus; discenda est virtus*, Odvetnik, št. 2/52, 2011, str. 8.
17. Kranjc, Janez: *Ni vse, kar je dovoljeno, tudi pošteno (spodobno)*, Pravna praksa, št. 45, 2007, str. 6-9.
18. Lavš Mejač, Katarina: *Zmorem več, kot smem - med ukazom in vestjo*, Odvetnik, št. 60, 2013, str. 5.
19. Maček, Patricij: *Odvetniki in etika*, Pravna praksa, št. 10, 2017, str. 32-33.
20. Mavri, Tomaž: *Neprimerno izražanje v odvetniških vlogah*, Pravna praksa, št. 24-25, 2007, str. 12-13.
21. Mayr, Vida: *Kaj lahko storimo sami?*, Odvetnik, št. 73, 2015, str. 3-4.
22. Novak, Aleš: *Pravo in vrednote: Deontološki kodeksi pravniških poklicev - med moralno in pravom*, Podjetje in delo, št. 6-7, 2001, str. 1081-1090.

23. P. Terrell, Timothy in H. Wildman, James: *Rethinking professionalism*, Emory Law Journal, št. 41, 1992, str. 424–432.
24. Panjan, Anton: *Argumentacija odvetniške vloge*, Odvetnik, št. 85, 2018, str. 26.
25. Pavčnik, Marijan: *Glose o zlorabi pravnega pozitivizma, pravne oblike in prepovedi zlorabe pravice*, Podjetje in delo, št. 6-7, 2010, str. 1070.
26. Pavčnik, Marijan: *Ob nekaterih oblikah zlorabe prava*, Odvetnik, št. 51, 2011, str. 7
27. Pavčnik, Marijan: *Teorija prava: prispevek k razumevanju prava* (5. izdaja), GV Založba, Ljubljana 2015.
28. Pavčnik, Tomaž: *Svoboda izražanja odvetnikov kot poseben tip svobode govora*, Odvetnik, št. 73, 2015, str. 46-50.
29. Pavliha, Marko: *Kdo je vreden zaupanja za opravljanje odvetniškega poklica*, Podjetje in delo, št. 6-7, 2013, str. 1104
30. Pečenko, Sandro: *Še nekaj besed o odvetniški poklicni etiki*, Odvetnik, št. 57, 2012, str. 35.
31. Petrič, Ernest: *Pogled ustavnega sodnika na odvetništvo*, Odvetnik, št. 54, 2011, str. 4.
32. Plauštajner, Konrad: *Etični izzivi slovenskemu odvetništvu*, Pravna praksa, št. 12, 1998, str. I-VIII.
33. Plauštajner, Konrad: *Odvetništvo in etika*, Podjetje in delo, št. 5-6, 1995, str. 862-869.
34. Plauštajner, Konrad: *Odvetništvo: Reklama - neizbežni sopotnik odvetnikov?*, Pravna praksa, št. 6-7, 2003, str. 33-36.
35. Razdrih, Andrej: *Meje odvetnikove lojalnosti do stranke*, Odvetnik, št. 40-41, 2008, str. 22.
36. Razdrih, Andrej: *Odvetniška etika*, Odvetnik, št. 45, 2009 str. 7.
37. Rijavec, Vesna: *Pojem odvetništva v novi perspektivi*, Odvetnik, št. 84, 2018, str. 17.
38. Šutanovac, Lena: *Osebne žalitve sodnikov v pisnih vlogah*, Pravna praksa, št. 9, 2016, str. 27.
39. Tekavc, Janez: *Odvetništvo: prepoved reklamiranja odvetnikov*, Pravna praksa, št. 40, 2002, str. 28-30.
40. Ternik, Staša: *Dileme o ustreznosti ureditve oglaševanja odvetniških storitev pri nas*, Odvetnik, št. 22, 2004, str. 17.
41. Teršek, Andraž: *Ustavnapravna izhodišča odvetništva*, Odvetnik, št. 37, 2007, str. 4.
42. Varanelli, Luigi: *Odvetnikova etika pod drobnogledom*, Odvetnik, št. 63, 2013, str. 3 - 4.
43. Varanelli, Luigi: *Zloraba procesnih pravic*, Pravna praksa, št. 7-8, 2009, str. 8-11.
44. Velkaverh, Aleš: *Odvetniki imajo pravico javno opozarjati na napake v sodstvu*, Odvetnik, št. 72, 2015, str. 57.
45. Vilfan Vospernik, Ana: *Svoboda izražanja odvetnikov v sodni dvorani in zunaj nje v sodni praksi ESČP*, Odvetnik, št. 73, 2015, str. 51.
46. Weber, Nina: *Etika je dolžnost*, Odvetnik, 63, 2013 str. 56-57.

47. Zakonjšek, Emil: *Odnos do nasprotne stranke (Teze za razpravo)*, Podjetje in delo, št. 6-7, 2009, str. 1384-1391.
48. Zidar Klemenčič, Nina: *Govoriti ali molčati*, Odvetnik, št. 68, 2014, str. 3.

6.2. Pravni predpisi

1. Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2005/60/ES z dne 26. oktobra o preprečevanju uporabe finančnega sistema za pranje denarja in financiranje terorizma.
2. Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (EKČP), Uradni list RS, št. 33/94, Mednarodne pogodbe, št. 7/94.
3. Kazenski zakonik (KZ-1), Uradni list RS, št. 50/12 – uradno prečiščeno besedilo, 6/16 – popr., 54/15, 38/16, 27/17 in 23/20.
4. Statut Odvetniške zbornice Slovenije, Uradni list RS, št. 15/94, 10/95, 55/96, 4/00, 13/02, 90/03, 131/04, 103/11, 86/13, 41/14 in 47/19.
5. Ustava Republike Slovenije (URS), Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97 – UZS68, 66/00 – UZ80, 24/03 – UZ3a, 47, 68, 69/04 – UZ14, 69/04 – UZ43, 69/04 – UZ50, 68/06 – UZ121,140,143, 47/13 – UZ148, 47/13 – UZ90,97,99 in 75/16 – UZ70a.
6. Zakon o kazenskem postopku (ZKP), Uradni list RS, št. 32/12 – uradno prečiščeno besedilo, 47/13, 87/14, 8/16 – odl. US, 64/16 – odl. US, 65/16 – odl. US, 66/17 – ORZKP153,154, 22/19 in 55/20 – odl. US.
7. Zakon o odvetništvu (ZOdv), Uradni list RS, št. 18/93, 24/96 – odl. US, 24/01, 54/08, 35/09, 97/14, 8/16 – odl. US, 46/16 in 36/19.
8. Zakon o pravdnem postopku (ZPP), Uradni list RS, št. 73/07 – uradno prečiščeno besedilo, 45/08 – ZArbit, 45/08, 111/08 – odl. US, 57/09 – odl. US, 12/10 – odl. US, 50/10 – odl. US, 107/10 – odl. US, 75/12 – odl. US, 40/13 – odl. US, 92/13 – odl. US, 10/14 – odl. US, 48/15 – odl. US, 6/17 – odl. US, 10/17, 16/19 – ZNP-1 in 70/19 – odl. US.

6.3. Sodna praksa

6.3.1. Sodna praksa Ustavnega sodišča

1. Odločba Ustavnega sodišča, opr. št. U-I-115/14, UP-218/14 z dne 21. 1. 2016.
2. Odločba Ustavnega sodišča, opr. št. U-I-132/95, z dne 8. 1. 1998.
3. Odločba Ustavnega sodišča, opr. št. U-I-145/03 z dne 23. 6. 2005.
4. Odločba Ustavnega sodišča, opr. št. U-I-212/03 z dne 24. 11. 2005.
5. Odločba Ustavnega sodišča, opr. št. U-I-212/03 z dne 24. 11. 2005.
6. Odločba Ustavnega sodišča, opr. št. U-I-212/03, z dne 24. 11. 2005.

7. Odločba Ustavnega sodišča, opr. št. U-I-319/00 z dne 11. 9. 2003.
8. Odločba Ustavnega sodišča, opr. št. U-I-371/98 z dne 24. 5. 2001
9. Odločba Ustavnega sodišča, opr. št. U-I-371/98 z dne 24. 5. 2001.
10. Odločba Ustavnega sodišča, opr. št. U-I-413/98 z dne 25. 5. 2000.
11. Odločba Ustavnega sodišča, opr. št. U-II-1/09 z dne 5. 5. 2009.
12. Odločba Ustavnega sodišča, opr. št. U-II-1/09 z dne 5. 5. 2009.
13. Odločba Ustavnega sodišča, opr. št. U-I-319/00 z dne 11.9.2003
14. Odločba Ustavnega sodišča, opr. št. Up-143/97 z dne 21.5.1997.
15. Odločba Ustavnega sodišča, opr. št. Up-309/05 z dne 15.5.2008.
16. Odločba Ustavnega sodišča, opr. št. Up-3427/07 in U-I-287/07 z dne 6. 11. 2008.
17. Odločba Ustavnega sodišča, opr. št. Up-793/15 z dne 10. 10. 2018.
18. Sklep Ustavnega sodišča, opr. št. Up-101/96 z dne 1. 10. 1998.
19. Sklep Ustavnega sodišča, opr. št. Up-15/02 z dne 13. 11. 2003.
20. Sklep Ustavnega sodišča, opr. št. Up-43/01 z dne 13. 11. 2003

6.3.2. Sodna praksa rednih sodišč

1. Sklep Vrhovnega sodišča Republike Slovenije, opr. št. I Kp 8696/2014, z dne 21. 3. 2019.
2. Sklep Višjega sodišča v Ljubljani, opr. št. I Cp 3928/2011 z dne 18. 7. 2012.
3. Sklep Višjega sodišča v Ljubljani, opr. št. I Kp 1010/2004 z dne 3. 2. 2005.
4. Sodba in sklep Višjega sodišča v Ljubljani, opr. št. II Cp 1874/2014 z dne 1. 10. 2014.

6.3.3. Sodna praksa ESČP

1. Odločba ESČP v zadevi *Bono proti Franciji*, št. 29024/11 z dne 15. 12. 2015.
2. Odločba ESČP v zadevi *Čeferin proti Sloveniji*, št. 40975/08, z dne 16. 1. 2018.
3. Odločba ESČP v zadevi *Kincses proti Madžarski*, št. 66232/10 z dne 27. 1. 2015.
4. Odločba ESČP v zadevi *Morice proti Franciji*, št. 29369/10 z dne 23. 4. 2015.
5. Odločba ESČP v zadevi *Nikula proti Finski*, št. 31611/96 z dne 21. 3. 2002.
6. Odločba ESČP v zadevi *Rodriguez Ravelo proti Španiji*, št. 48074/10 z dne 12. 1. 2016.
7. Odločba ESČP v zadevi *Schöpfer proti Švici*, št. 25405/94, z dne 20. 5. 1998.

6.4. Spletni viri

1. Accetto, Matej: *Scila in Karibda odvetnikove vesti*, 28. 10. 2007, URL: <https://www.iusinfo.si/medijsko-sredisce/kolumne/10431> (10. 9. 2020).

2. Marot, Mojca: *Na slovenskem sodišču: odvetnik odvetniku, naj drži gobec*, Slovenske novice, 14. 12. 2019, URL: <<https://www.slovenskenovice.si/kronika/doma/clanek/dan-na-slovenskem-sodiscu-odvetnik-odvetniku-naj-drzi-gobec-246561>> (10. 9. 2020).
3. STA / D.P. / M. Ž.: *Primer Perić: Sojenje gre h koncu*, 12. 3. 2004, URL: <<https://www.24ur.com/novice/slovenija/primer-peric-sojenje-gre-h-koncu.html>> (5. 9. 2020).
4. *Odvetniki opozarjajo na slabitev njihovega položaja, neodvisnosti in samostojnosti*, 22. 6. 2017, URL: <<https://www.iusinfo.si/medijsko-sredisce/dnevne-novice/198928>> (5. 9. 2020).
5. *Pravilnik o delovanju Komisije za etična vprašanja*, Odvetniška zbornica Slovenije, 15. 11. 2011, URL: <<http://www.odv-zb.si/predpisi/pravilniki>> (10. 9. 2020).
6. *Kodeks odvetniške poklicne etike*, Odvetniška zbornica Slovenije, URL: <<http://www.odv-zb.si/predpisi/odvetniska-poklicna-etika>> (15. 9. 2020).
7. *Kodeks sodniške etike*, Slovensko sodniško društvo, URL: <<http://sodnisko-drustvo.si/kodeks-sodniske-etike>> (15. 9. 2020).
8. *Sklep k zaključkom posveta o vlogi odvetništva v Republiki Sloveniji*, Državni svet, 30. 10. 2017, URL: <http://www.arhiv.ds-rs.si/2012-2017/sites/default/files/dokumenti/8._tocka_1ds-56sklep_k_zakljuckom_posveta_o_vlogi_odvetnistva_v_rs.pdf> (26. 8. 2020).
9. *Model Rules of Professional Conduct*, American Bar Association, URL: <https://www.americanbar.org/groups/professional_responsibility/publications/model_rules_of_professional_conduct/> (20. 8. 2020).

6.5. Drugi viri

1. Novak, Aleš: *Meje odvetniške poklicne tajnosti*, gradivo pri predmetu Etika pravniških poklicev, študijsko leto 2019/20.